

2015 • 19 €

SUOMEN ASEVALVONTARAPORTTI

SAFERGLOBE

Suomen asevalvontaraportti
2015

7. vuosikerta
ISSN 2342-3447

Julkaisija: SaferGlobe
Päätoimittajat: Kari Paasonen ja Johannes Lehtinen
Toimituskunta: Anne Koivula, Elli Kytömäki, Johannes Lehtinen, Honna Marttila, Kari Paasonen, Mert Sasioglu, Timmy Truempfer, Ville Uusitupa, Nora Westerlund, Jarmo Pykälä
Sähköposti: armscontrol@saferglobe.fi
Ulkoasu: Mikko Branders
Taitto: Mikko Branders
Kannen kuva: Jarmo Pykälä

Painopaikka: Kopio Niini, Helsinki

SUOMEN ASEVALVONTARAPORTIN TILAUSHINNAT VUONNA 2015

Irtotilatukset 19 €. Kestotilaus 15 € ja lisäkappaleet 7 €.
Tilaukset www.holvi.com/shop/saferglobe tai sähköpostitse
toimisto@saferglobe.fi. Osoitteenmuutokset sähköpostitse.

ILMOITUSHINNAT VUONNA 2015

Takakansi 500 € (176 x 199 mm)
Verkkomainos 290 € (262 x 146 pikseliä, raporttiin 50 mm).
SaferGloben kannatusjäsenet saavat hinnoista alennusta.

Ilmoitusmyynti toimisto@saferglobe.fi. Pidätämme oikeuden käsitellä toimitettua materiaalia ja julkaisun vastuu ilmoituksen poisjäämisestä tai julkaisussa sattuneesta virheestä rajoittuu ilmoituksesta maksetun määrän palauttamiseen. Huomautukset 14 päivän kuluessa.

SaferGlobe on riippumaton tutkimusverkosto, joka tekee tutkimusta ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Lisätietoja: www.saferglobe.fi

SISÄLLYSLUETTELO

- 4 Tiivistelmä
- 5 Johdanto

OSA I ASEVALVONTA

- 7 Asevalvonta maailmanlaajuisesti
- 11 Asevalvonta Suomessa

OSA II ASEKAUPPA

- 17 Maailman sotatuotekauppa 2014
- 22 Suomen asevientä 2014
- 28 Tapaustarkastelut Suomen aseviennistä
 - 28 SUOMI MUUTTI VIENTIPOLITIIKKAANSA THAIMAAN SOTILASVALLANKAAPPAUKSEN JÄLKEEN
 - 28 SUOMI VARUSTAA SOTAA KÄYVIÄ ARABIMONARKIOITA
 - 29 BRUNEIN VESILLÄ LIIKUTAAN SUOMALAISILLA KELLUKEVENEILLÄ
 - 30 SUOMEN KAUTTA LUVATTOMASTI KULJETETUISTA PIMEÄNÄKÖLAITTEISTA TUOMIO
 - 30 UKRAINAAN VIETYJEN ETÄISYYSMITTARIEN LOPULLISTA KÄYTTÖTARKOITUSTA VAIKEA TIETÄÄ
- 31 Suomen asetuonti 2014
 - 35 PUOLUSTUSHANKINTOJA ISRAELISTA POHJOISMAISELLA YHTEISTYÖLLÄ
- 36 Lähteet

Taulukot

- 9 Taulukko 1 – Muutokset asevalvontasopimuksissa
- 14 Taulukko 2 – Suomen asevalvonnan läpinäkyvyys

Laatikat

- 14 Laatikko 1 – Pohjoismaisen aseviennin ongelmana erityisesti uudelleenmyynnin valvonta
- 21 Laatikko 2 – Asekauppa maailmantaloudessa

Kartat

- 18-19 Kartta 1 – Maailman sotatuotekauppa 2014
- 24-25 Kartta 2 – Suomen asevientä 2014
- 32-33 Kartta 3 – Suomen asetuonti 2014

TIIVISTELMÄ

Suomen asevalvontaraportti tarkastelee asevalvontaa ja asekauppaa sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti. Raportti rakentuu seuraavasti. Ensimmäisessä osassa luodaan katsaus kansainvälisessä asevalvonnassa tapahtuneisiin viimeaikaisiin kehityskulkuihin ja muutoksiin. Raportissa nostetaan esiin kansainvälisen asekauppasopimuksen eteneminen ja pienaseiden valvonnassa saavutetut onnistumiset. Tämän ohella arvioidaan rypäleasideen kieltoon tähtäävän sopimuksen kohtaamia esteitä ja EU:n roolia miehittämättömien lentokoneiden kehittämisessä ja niiden käytön sääntelyssä. Joukkotuhoaseiden osalta raportissa tarkastellaan Lähi-idän joukkotuhoasetoman vyöhykkeen muodostamisen kohtaamia vaikeuksia, mutta nostetaan samalla esiin ydinaseiden humanitaaristen vaikutusten aloite. Iranin ydinaseuuvotteluissa saavutettu menestys oli merkittävä saavutus viimeaikaisessa globaalissa asevalvonnassa.

Suomalaisen asevalvonnan osalta raportissa esitellään Suomen asevalvontajärjestelmä ja sen sisältämät menettelytavat sekä mahdolliset ongelmakohtat. Kattavuudestaan huolimatta Suomen asevalvontakäytännöissä on edelleen potentiaalisia ongelmia suhteessa raportointiin ja järjestelmän jakautumiseen usean viranomaisen valvottavaksi. Raportissa verrataan suomalaista asevalvontajärjestelmää vastaaviin Pohjoismaisiin järjestelmiin ja arvioidaan eri toimintamallien vahvuuksia ja heikkouksia. Samalla nostetaan esiin mahdollisia tapoja kehittää nykyisiä valvontakäytäntöjä, muun muassa parlamentaarisen valvonnan osalta.

Asekaupan osalta raportissa tarkastellaan maailmanlaajuisessa asekaupassa tapahtuneita muu-

toksia. Merkittäviä uusia kehityskulkuja ovat Kiinan nousu maailman kolmen merkittävimmän aseviejän joukkoon ja globaalien asevirtojen suuntautuminen kasvavissa määrin Aasiaan. Vastaavasti merkittävien eurooppalaisten aseviejen kuten Saksan ja Iso-Britannian vientipolitiikka on muuttunut viime aikoina aikaisempaa varovaisemmiksi. Tässä yhteydessä luodaan myös katsaus asekaupan asemaan osana maailmantaloutta. Vaikka asekauppa ei muodosta laajaa teollisuudenalaa itsessään, on sillä merkittäviä vaikutuksia kansallisella ja paikallisella tasolla useissa valtioissa.

Suomen aseviennin osalta raportissa kiinnitetään huomiota suomalaisen sotatuoteviennin kasvuun ja kaksikäyttötuotteille myönnettyjen vientilupien kasvaneeseen määrään. Samalla huomioidaan Suomesta vuonna 2014 suuntautuneet aseviennit erityisesti Saudi-Arabiaan, joka on osallisena Jemenissä käynnissä olevassa konfliktissa. Tapaustutkimusten osalta raportissa tarkastellaan Patrian kranaatinheitinvientejä Saudi-Arabiaan ja Arabiemiirikuntiin, Suomen muuttunutta vientipolitiikkaa suhteessa Thaimaahan, Bruneiin kohdistuneita kellukevenevientejä, Suomen kautta tapahtuneen pimeänäkölaitteiden luvattoman kauttakuljetuksen aiheuttamaa rikostutkintaa ja etäisyysmittareiden vientiä Ukrainaun.

Uutena osa-alueena raportissa käsitellään Suomen asetuontia ja suomalaisten puolustustarvikehankintojen poliittisia ja taloudellisia vaikutuksia. Tärkeä osa suomalaisissa puolustustarvikehankinnoissa on edellytysten vahvistaminen Natoon liittymiselle. Tapaustutkimuksena tässä yhteydessä nostetaan esiin Suomen puolustusvoimien materiaalihankinnat israelilaiselta puolustusmateriaalivalmistajalta.

JOHDANTO

SaferGlobe -tutkimusverkosto julkaisee asekauppaa ja asevalvontaa käsittelevän raportin nyt seitsemännen kerran. Viime vuonna vaihdoinme raportin nimeksi Suomen asevalvontaraportti aieman Suomen asevientin -nimen sijasta. Halusimme painottaa asevalvontanäkökulmaa ja tarkastella myös Suomen asetuontia. Tänä vuonna raportin sisältö on jaettu selkeämmin kahteen eri osaan, joista ensimmäinen käsittelee asevalvontaa ja toinen asekauppaa.

Asevarustelulla on huomattavia vaikutuksia valtioiden sisäiseen ja kansainväliseen turvallisuuteen. Tämän vuoksi valtiot ovat rajoittaneet asevarustelua ja asekauppaa lukuisin sopimuksin. Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat esimerkiksi sopineet yhteisestä kannasta sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvomiseksi.

Vaikka poliittista tahtoa sopimuksiin on löytynyt, niiden periaatteiden noudattaminen käytännössä on osoittautunut monimutkaiseksi. Asekaupan valvonnan kannalta on tärkeää, että kauppa on läpinäkyvää ja sitä koskevat tiedot ovat mahdollisimman avoimesti saatavilla. Asevientä, asetuontia ja asevalvontaa koskevat ratkaisut ovat poliittisia päätöksiä, joiden hahmottaminen saattaa olla vaikeaa. Suomen kansalaisilla tulisi olla mahdollisuus arvioida valtionsa politiikkaa myös näillä aloilla. Tämän vuoksi olemme pyrkineet kokoamaan näistä aiheista yleistajuisen lukupaketin.

Ei ole yhdentekevää, missä aseita käytetään ja kuka niitä käyttää. On eroa, menevätkö haulikot Kanadan poliisiin virka-aseiksi vai päätyvätkö ne Meksikoon huumekartellin käyttöön. Asekaup-

paan liittyy moraalisia ulottuvuuksia ja monia arvokysymyksiä. Valtioiden pyrkivät suojelemaan aluettaan ja kansalaisiaan aseina, mutta ne voivat myös käyttää aseita sekä oman maansa että muiden valtioiden kansalaisten tappamiseen ja väkivallalla uhkaamiseen.

Tarkoituksemme on tarjota tietoa asekaupasta ja asevalvonnasta sekä erityisesti Suomen roolista niissä. Pyrimme tällä tavoin luomaan tietopohjaa yhteiskunnalliselle keskustelulle. Aiemmat raportit ovat herättäneet keskustelua esimerkiksi Suomen asevientivalvonnan toimivuudesta sekä aseviennistä niin kutsuttuihin harmaan listan valtioihin.

Raportissa suurimman huomion saavat sotilaskäyttöön tarkoitettut aseet. Niiden lisäksi raportti käsittelee siviilikäyttöön tarkoitettuja aseita, kidutusvälineitä ja kaksikäyttötuotteita. Rajat näiden kategorioiden välillä ovat osin tulkinnanvaraisia. Aina ei esimerkiksi ole selvää, onko kaupattu tuote tarkoitettu siviilikäyttöön, eli ampumaurheiluun tai metsästyksen, vai sotilaskäyttöön. Esimerkiksi vuonna 2011 Suomesta vietiin Bahrainin asevoimille tarkkuuskiväärejä sotilaskäyttöön. Samaa aikaa Bahrainiin vietiin tarkkuuskivääreihin tarkoitettuja patruunoita siviilikäyttöön. Todellisuudessa nämä viennit liittyivät oletettavasti samaan asekauppaan. Raportti keskittyy pitkälti tavanomaisiin aseisiin, ydinaseita ja kemiallisia aseita käsitellään lähinnä tarkasteltaessa asevalvontaa maailmanlaajuisesti.

Toimituskunta haluaa kiittää kaikkia niitä ihmisiä, jotka ovat moninaisilla tavoilla auttaneet raportin valmiiksi saamisessa.

Osa I

Asevalvonta

ASEVALVONTA MAAILMAN- LAAJUISESTI

ASEKAUPPASOPIMUS ASTUI VOIMAAN JOULUNA 2014

Huhtikuussa 2013 YK:ssa solmittu kansainvälinen asekauppasopimus (Arms Trade Treaty, ATT)¹ astui voimaan jouluaattona 24.12.2014 sen jälkeen, kun ensimmäiset 50 maata olivat ratifioineet sen. Kansainvälisen tavanomaisen aseiden kaupan parempaan valvontaan ja laittoman kaupan kitkemiseen tähtäävä sopimus solmittiin aseidenriisuntaneuvotteluiden mittakaavassa ennätyksessä. Syyskuuhun 2015 mennessä sopimukseen oli liittynyt 73 valtiota ja 57 muuta oli allekirjoittanut sen. Sopimusta aktiivisesti ajanut Suomi liittyi siihen muiden EU-maiden tapaan ensimmäisten joukossa.

Sopimuksen tavoitteena on luoda aikaisempaa vakaampi toimintaympäristö YK:n ja muiden järjestöjen antamalle humanitääriselle avulle, rauhan turvaamiselle ja konfliktien jälkeiselle rauhan rakentamiselle sekä yhteisesti sovittujen kehitystavoitteiden saavuttamiselle. Sopimuksen toimeenpanon mahdollisuuksia on sen alkumetreil-

lä arvosteltu siitä, että monet suuret asetuottajamaat, kuten Venäjä ja Kiina, ovat jättäytyneet sen ulkopuolelle. Vaikka Yhdysvallat on allekirjoittanut sopimuksen, sen ei odoteta lähitulevaisuudessa liittyvän siihen ainakaan täysimääräisesti.

Sopimus tuo odotettua lisäarvoa ainoastaan, mikäli mahdollisimman monet valtiot, pienet ja suuret, aseiden tuottajat ja tuojat eri mantereilla liittyvät siihen mahdollisimman pian. Eri tahot ovatkin aktiivisesti tarjonneet taloudellista tukea sopimuksen universaalisuustavoitteen saavuttamiseksi. Tulevaisuuden kannalta suuri merkitys tulee olemaan myös muilla sopimuksen toimeenpanoa tukevilla toimilla, kuten vuosittaisilla tapaamisilla, Geneveen perustettavalla sihteeristöllä ja raportoinnilla. Näistä päättävä ensimmäinen osapuolikokous järjestettiin Meksikon Cancunissa elokuun lopulla. Kokous onnistui sille asetetuissa tavoitteissa ja loi hyvän pohjan todellisen toimeenpanotyön aloittamiselle. Seuraava osapuolikokous järjestetään Genevessä vuoden

Kansainvälinen asekauppasopimus tuo odotettua lisäarvoa ainoastaan, mikäli mahdollisimman monet valtiot liittyvät siihen mahdollisimman pian.

2016 jälkimmäisellä puoliskolla. Suomi on yksi kokouksen varapuheenjohtajista.

UUSIA ASKELIA PIENASEIDEN JA AMMUSTEN KANSAINVÄLISESSÄ VALVONNASSA

Vuonna 2012 julkaistujen YK:n ensimmäisten kansainvälisten pienasekäytänteiden (International Small Arms Control Standards, ISACS) kehittämistä ja käytön levitystä jatketaan edelleen. Maiden asevalvonnan itsearviointin helpottamiseksi ja lisätiedon tuottamiseksi pienasekontrollin nykytilasta on kehitetty tietokonepohjaisia sovelluksia. Niiden avulla voidaan esimerkiksi yhtenäistää lainsäädäntöä sekä aseiden merkitsemis-, varastointi- ja tuhoamiskäytäntöjä. Sovelluksia voidaan myös käyttää pienaseiden laajempien vaikutusten, kuten sukupuolittuneen väkivallan vähentämiseen tähtävien toimien arviointiin. Aseisiin keskittyvän ISACS:n lisäksi YK:n sihteeristö on kehittänyt tavanomaisten ammusten teknisen varastohallinnan oppaan (International Ammunition Technical Guidelines, IATG), jolla pyritään parantamaan ammusvarastojen turvallisuutta ja estämään varkauksia.

Työ pienaseiden kontrollin ja puolustustarvikkeiden kaupan sääntöjen yhtenäistämiseksi jatkuu myös EU:n tasolla. Unioni tukee aktiivisesti aseiden kansainvälisen kaupan vahvempaa säätelyä ensisijassa asekauppasopimuksen avulla. Samalla unioni haluaa vahvistaa omien puolustustarvikemarkkinoidensa kilpailuasemaa poistamalla EU:n sisäistä byrokratiaa. Uusia säädöksiä tai direktiivejä aiheesta ei kuluvan vuoden aikana hyväksytty, mutta Suomessakin keskusteltiin siitä, tulisiko aiempina vuosina sovitut yhteisistä pelisääntöjä laajentaa koskemaan enenevässä määrin niin Euroopan ulkopuolelle suuntautuvaa kauppaa kuin myös esimerkiksi aseiden yksityisomistusta.

RYPÄLEASEET KIELTÄVÄÄN SOPIMUKSEEN LIITTYMISTÄ SAADAAN ODOTELLA

Rypäleaset kieltävällä sopimuksella tähdätään parempaan sodan oikeussääntöjen noudattamiseen kieltämällä sellaisten rypäleasetien käyttö, joissa ei ole itsetuhomekanismia. Asetyyppien ongelmakohtia ovat niin kutsuttujen tytärammusten leviäminen laajalle alueelle, räjähdjäte sekä raivaamistyön kalleus ja vaivalloisuus.

Suomen liittymistä rypäleaset kieltävään sopimukseen saadaan toistaiseksi odotella. Sopimuksen viides jäsenkokous kokoontui ilman Suomea Costa Ricassa syksyllä 2014. Ensimmäinen tarkastelukonferenssi järjestettiin Kroatiaassa syyskuussa 2015².

EU:SSA RISTIRIITAISIA VIESTEJÄ MIEHITTÄMÄTTÖMISTÄ LENTOKONEISTA

EU on tuonut maahanmuuton hallintaan sotilaallisen näkökulman jakamalla 31 miljoonaa euroa kolmeen miehittämättömien lentokoneiden tutkimushankkeeseen. Yhdessä näistä hankkeista testataan ensi kertaa ”kulkuneuvojen hidastamiseen ja pysäyttämiseen”³ tähtävään poliisi-ilmaasejärjestelmän käyttöä⁴. AEROCEPTOR- ja CLOSEYE-hankkeiden koelennot tehdään loppuvuodesta 2015⁵. SUNNY-hankkeen koelennot toteutetaan loppuvuodesta 2016 Espanjasta, Latviasta ja Ruotsista hankituilla miehittämättömillä lentokoneilla⁶.

Samanaikaisesti EU-parlamentti peräänkuuluttaa yhteistä EU:n näkemystä ja ilmaisee huolestuneisuutensa aseistettujen miehittämättömien lentokoneiden käytöstä kansainvälisen oikeuden vastaisesti⁷. Aseistettujen miehittämättömien lentokoneiden käytön oikeudellisista näkökohdista EU-maiden kannat vaihtelevat suuresti⁸. Myös Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselma kehottaa varovaisuuteen ja oikeusvastuun toteutumisen vaatimiin

Taulukko 1: Muutokset asevalvontasopimuksissa 1.8.2014 – 31.7.2015

SOPIMUS	ALLEKIRJOITTANEITA YHTEENSÄ	UUDET RATIFIOINNIIT/JÄSENET	RATIFIOINUT/JÄSENIÄ YHTEENSÄ	SUOMI
Asekauppasopimus	130	31	72	2013
Kemiallisen aseiden kieltosopimus	165	Myanmar	191	1995
Biologisen aseiden kieltosopimus	110	Myanmar, Mauritania, Andorra	171	1974
Ydinkoekieltosopimus	183	Kongo, Angola	164	1999
Tavanomaisia aseita koskeva sopimus	50	Irak, Grenada, Palestiina, Algeria	121	1982
Rypäleaset kieltävä sopimus	108	Belize, Kongo, Guinea, Guyana, Palestiina, Paraguay, Kanada	94	ei jäsen

järjestelyihin miehittämättömien lentokoneiden käytössä. Lisäksi neuvosto suosittaa Euroopan maiden näkemysten selvittämistä ja yhtenäistämistä⁹.

NÄKEMYKSET YDINASERIISUNNAN MAHDOLLISUUKSISTA KAUKANA TOISISTAAN

Aseriisuntakonferenssissa nähtiin keväällä 2015 sekä Ranskan esittämä fissiilimateriaalia koskeva sopimusluonnos että asiantuntijaryhmän (Group of Governmental Experts) raportti samasta aiheesta¹⁰. Odotusten mukaisesti Pakistan tyrmäsi molemmat kansalliseen turvallisuuteensa vedoten¹¹. GGE-asiantuntijaryhmässä Suomea edusti Olli Heinonen.

YK:n yleiskokouksen vuonna 2012 perustama avoin työryhmä monenkeskisten aseriisuntaneuvottelujen edistämiseksi työstettiin seuraavana vuonna pääsihteerin selvitystyöksi jäsenvaltioiden mielipiteistä ja ideoista. Selvityksen tulosten valossa on selvää, että valtioiden näkemykset ydinaseriisunnan mahdollisuuksista ovat edelleen hyvin kaukana toisistaan.¹²

Suomi isännöi ydinterrorisminvastaisen aloitteen GICNT:n (Global Initiative to Combat Nuclear Terrorism) kokouksen 16.–17.6.2015. Kari Peräjärvi Säteilyturvakeskuksesta valittiin puheenjohtajaksi työryhmään, joka

”kehittää kansainvälistä yhteistyötä radioaktiivisten aineiden havaitsemiseksi”¹³.

YDINSULKUSOPIMUKSEN TARKASTELUKOKOUS EPÄONNISTUI

Ydinsulkusopimuksen toimeenpano koki keväällä 2015 jälleen kolauksen, kun sopimuksen joka viides vuosi järjestettävän tarkastelukokouksen jäsenvaltiot eivät päässeet yhteisymmärryksen kokouksen loppuasiakirjasta New Yorkissa. Kokouksen kaatoi kysymys sopimuksen toimeenpanon välitavoitteeksi sovitun Lähi-idän joukkotuhoaseetonta vyöhykettä koskevan konferenssin valmistelusta ja toteuttamisesta. Kaikesta muusta olisi arvioiden mukaan päästy yhteisymmärrykseen.

Neuvotteluja käytiin alusta lähtien kiireissä tunnelmissa, eikä varmuutta onnistumisesta ollut. Ongelmallisina kysymyksiä nähtiin Lähi-idän kokouksen lisäksi erityisesti sopimuksen tunnustamien ydinasevaltioiden (Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Ranska ja Iso-Britannia) epäonnistuminen niille asetetuissa ydinaseriisuntatavoitteissa. Kokouksen algerialaisen puheenjohtajan, suurlähettiläs Taous Feroukhin, kykyihin kuitenkin uskottiin, ja Iranin ydinase neuvotteiluissa saavutetut askeleet nähtiin myös ydinsulkusopimusta tukevin.

EU-parlamentti peräänkuuluttaa EU:n yhteistä näkemystä miehittämättömistä lentokoneista ja ilmaisee huolestuneisuutensa niiden käytöstä kansainvälisen oikeuden vastaisesti.

Kokouksen epäonnistuminen oli takaisku ydinase-regiimille siinä mielessä, että yhteisymmärrystä ydinsulkusopimuksen tulevaisuudesta ei syntynyt, eikä ydinaseriisunta siltä osin edennyt.

Sopimusta Iranin ydinaseohjelmasta kiitettiin tuoreeltaan sen laajuudesta ja valvonnan yksityiskohtaisuudesta.

Jo vuonna 1995 alulle pantu aloite pyrkimyksestä joukkotuhoaseista vapaan Lähi-idän luomiseksi ei viime vuosina ole ottanut tulta alleen. Siihen tähtäävän kokouksen järjestelyiden koordinaatiosta vastaamaan nimetyn Suomen Jaakko Laajavan ponnistelut eivät ole tuottaneet juurikaan tulosta. Vaikka edistystäkin on tapahtunut, lopullista läpimurtoa ei ole saatu aikaan erityisesti Israelin ja Iranin välisen syvän epäluulon aiheuttaman kitkan takia. Tarkastelukokouksenkin kaatumisen taustalla oli lopulta ei-jäsenmaa Israel, joka ilmoitti, ettei se hyväksy tavoitetta Lähi-idän aseriisuntakongressista ilman sen omaa sitoutumista tai suostumusta. Tässä tilanteessa Yhdysvallat Kanadan ja Iso-Britannian tukeamana kaatoi koko loppuasiakirjan.

Kokouksen epäonnistuminen oli takaisku ydinase-regiimille siinä mielessä, että yhteisymmärrystä ydinsulkusopimuksen tulevaisuudesta ei syntynyt, eikä ydinaseriisunta siltä osin edennyt. Monet maat ja kansalaisjärjestöt pitivät lopputulosta kuitenkin positiivisena, koska epäonnistuminen antoi lisäpontta viime vuosina vahvassa nousussa olleelle liikkeelle, joka keskittyy ydinaseiden humanitaarisiin vaikutuksiin ja tähtää niiden täyskieltoon.

HUMANITAARISTEN VAIKUTUSTEN ALOITE TÄHTÄÄ YDINASEKIELTOON

Joulukuussa 2014 Wienissä järjestettiin kolmas kokous ydinaseiden humanitaarisiin vaikutuksiin keskittyneestä aloitteesta. Kokouksen osallistujalista kattoi totuttuun tapaan Suomen, mutta myös ensi kertaa ydinasevaltiot Pakistanin, Iso-Britannian ja Yhdysvallat¹⁴.

Iso-Britannia ja Yhdysvallat ilmaisivat tyytyväisyytensä nykyjärjestelyyn eli ydinsulkusopimukseen: Hävittämisen sijaan tärkeämpää on estää ydinaseiden leviäminen sekä pitää aseet turvassa ja järjestelmät ajan tasalla. Suomi tuki näitä pyrkimyksiä korostamalla ydinasevaltioiden osallistumi-

sen tärkeyttä ydinaseriisuntadialogiin ja -prosesseihin ja kehotti keskittymään tilapäisratkaisuihin.¹⁵

Kokouksen loppuasiakirja ja 113¹⁶ valtion allekirjoituksen kerännyt Itävallan vetoomus ydinasekiellon puolesta luovutettiin aseriisuntakonferenssille¹⁷. Suomi ei vielä ole allekirjoittanut Itävallan vetoomusta¹⁸ mutta liittyi humanitaarisen aloitteen 156 valtion joukkoon yhteislausunnolla ydinsulkusopimuksen tarkastelukonferenssissa¹⁹.

International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN) järjesti erillisen Civil Society Forum -kansalaisjärjestöosuuden Wienin valtiollisen kokouksen edellä. Niin ICANin kuin humanitaarisen aloitteenkin^{20 21} lopputavoitteena on ydinasekielto. Näkemykset kiellon toteutustavasta ja aikataulusta kuitenkin vaihtelevat myös kansalaisyhteiskunnan toimijoiden keskuudessa.

VUOSIA JATKUNUT KIISTA IRANIN YDINASEOHJELMASTA RATKAISTIIN

Neuvottelut Iranin ydinohjelmasta saatiin päätökseen heinäkuussa 2015, kun Iran ja sen vastapuolina neuvottelleet Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Ranska, Saksa ja Iso-Britannia pääsivät yhteisymmärrykseen sopimuksesta. Sopimuksen tavoitteena on asettaa Iranin ydinohjelma tiukkojen rajoitteiden ja kansainvälisen valvonnan alaiseksi seuraavaksi kymmeneksi vuodeksi. Tämän jälkeen rajoitteet on tarkoitus purkaa asteittain. Edistystä 12 vuotta jatkuneissa neuvotteluissa toivat jo ennakkosopimukset marraskuussa 2014 ja huhtikuussa 2015. Kokonaisuudessaan neuvottelujen tahti kiristyi huomattavasti Irania vuodesta 2013 hallinneen presidentti Hassan Ruhanin kaudella.

Neuvotteluiden viime hetken kuumimpia kiistakysymyksiä olivat kansainvälisten tarkastusten salliminen Iranin sotilasteollisuuden laitoksiin

sekä se, kuinka paljon Iran saa rikastaa uraania tutkimus- ja kehitystoiminnassaan. Tiiviisti neuvoteltiin myös Iranille asetettujen talouspakotteiden purkamisesta. Lopullista sopimusta kiiteltiin tuoreeltaan sen laajuudesta ja valvonnan yksityiskohtaisuudesta sekä neuvottelijoiden molemminpuolisesta valmiudesta kompromisseihin. Kysymykset kansainvälisistä tarkastuksista ja talouspakotteiden lieventämisestä määrittävät pitkälti sopimuksen toimeenpanon onnistumisen.

Erityisesti Israel ja muut Lähi-idän maat ilmaisivat epäilynsä sopimusta kohtaan heti tuoreeltaan, ja se aiheutti kiivasta keskustelua myös Yhdysvaltain kongressissa. Skeptisimmät pelkäävät sopimuksen antaneen Iranille suojan kansainvälistä turvallisuutta uhkaavan ydinaseohjelmansa jatkamiseen. Onnistuessaan sopimus voi kuitenkin merkittävästi tukea ydinaseriisuntaa ja olla askel myös kohti Lähi-idän ydinaseetonta vyöhykettä.

ASEVALVONTA SUOMESSA

EU:n ja YK:n asettamien asevientikieltojen jälkeen tärkein Suomen asevientä säätelevä ohjeistus on EU:n sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin yhteinen kanta²². Sillä tarkoitetaan kahdeksaa vientiperustetta, joissa korostetaan kansainvälisten sopimusten ja ihmisoikeuksien noudattamista. Halutessaan jokainen jäsenvaltio voi harjoittaa myös yhteistä kantaa tiukempia viennin arviointiperusteita. EU:n vientiperusteet koskevat vain Euroopan talousalueen ulkopuolelle menevää vientiä. Käytännössä noin 15–30 prosenttia Suomen viennistä arvioidaan yhteisen kannan mukaisesti²³. Suomessa vientiä säädellään lisäksi puolustustarvikkeiden vientilailla²⁴, joka koskee Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa²⁵ määriteltyjä erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita sekä ampuma-aseilla²⁶, jonka alle kuuluvat ei-sotatuotteiksi katsottavien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoi-

den ja erityisen vaarallisten ammusten vienti, tuonti ja kauttakuljetus.

VIENTILUVAT KÄSITELLÄN USEALLA ERI VIRANOMAISILLA

Käytännössä viejän on itse selvitettävä vaaditaanko tuotteen viennille lupa vai ei ja miltä viranomaiselta vientilupaa haetaan. Vientiluvat käsitellään useassa eri virastossa riippuen tuotteesta. Kaksikäyttötuotteiden²⁷ luvat myöntää ulkoasiainministeriö ja kidutusvälineiden sekä kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanossa käytettävien tuotteiden tuonti- ja vientiluvat käsitellään sisäasiainministeriön poliisiosastolla. Kaksikäyttötuotteille myönnetään vuosittain useita satoja vientilupia pääasiassa korkean teknologian yrityksille. Sotatuotteiden vientiluvat haetaan puolustusministeriöstä ja ei-sotatuotteiksi katsottavien ampuma-aseiden ja niiden osien luvat poliisihallituksesta. Puolustusvoimien toteuttamat tilapäi-

Asevientikieltojen jälkeen tärkein Suomen asevientä säätelevä ohjeistus on EU:n sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin yhteinen kanta.

Merkittävän viennin sitomien euromääräiseen rajaan ei huomioi viennin merkittävyyttä vastaanottajan kannalta.

set viennit eivät kuulu lupajärjestelmän piiriin.

Puolustusministeriön ja poliisihallituksen välinen työnjako perustuu tuotteiden jaotteluun sotilas- tai siviilituotteiksi. Viitteellisenä ohjeistuksena käytetään EU:n puolustustarvikeluetteloa, joka ei EU:n yhteisen kannan mukaan kuitenkaan korvaa kansallista luettelointia. Suomessa ei ole käytössä tuotekohtaisia listoja siitä, mille lupaviranomaiselle mitkäkin tuotteet kuuluvat ja mille tuotteille ylipäänsä pitää hakea vientilupaa. Asiasta päätetään aina tapauskohtaisesti, mikä heikentää prosessin ennustettavuutta.

VASTAANOTTAJA SEKÄ KÄYTTÖTARKOITUS MÄÄRITTELEVÄT MYÖNNETTÄVÄN LUPATYYPIN

Euroopan talousalueen ulkopuolisiin maihin myönnetään vientilupia, kun taas ETA-alueen sisällä tapahtuvista vienneistä puhutaan siirtolupia. Siirtolupia on kolmenlaisia: yksittäisluvalla saa viedä yhden kerran luvassa ilmoitettuja tuotteita määrätyn kappalemäärän erikseen ilmoitetulle vastaanottajalle. Koontiluvalla tuotteita saa viedä useille vastaanottajille useita erillisiä kertoja. Yleisiä siirtolupia on viidenlaisia riippuen siirron tarkoituksesta sekä vastaanottajasta ja materiaaluokasta, jotka perustuvat jakoon taistelumateriaalin ja ei-tuhoa tuottavan materiaalin sekä valtion viranomaisten ja yritysten välillä. Tulli seuraa yleisen siirtoluvan käyttöä tilastoimalla vientimääriä, jotka perustuvat yritysten tulausilmoituksessa antamiin tietoihin. Yleiset siirtoluvat julkaistaan puolustusministeriön verkkosivuilla, mutta ennen niiden käyttöä yrityksen on haettava rekisteröintiä ministeriöön, jotta yrityksen liiketoiminnan luonne sekä kyky noudattaa vientisäädöksiä voidaan arvioida ja yritys voi saada niin kutsutun luotettavuustodistuksen.

Lisäksi kauttakulkuun, jolloin tuote on korkeintaan kaksi viikkoa Suo-

men rajojen sisällä, vaaditaan kauttakululupa. Välityslupia taas haetaan, kun suomalainen henkilö tai yritys myy sotatuotteita, mutta itse tuotteet eivät välttämättä koskaan käy Suomessa. Jälleenvientiluvilla toiseen maahan viedyt suomalaiset puolustustarvikkeet viedään edelleen kolmanteen maahan. Esittely- sekä testivientilupia myönnetään mm. alan messuja varten. Tällöin tuotteiden on palattava takaisin Suomeen viennin tarkoituksen täyttyttyä eikä lupa ole tae myöhemmän vientiluvan saamiselle.

VAIN EUROOPAN TALOUSALUEEN ULKOPUOLISIIN MAIHIN HAETTAVAT VIENTILUVAT KÄYVÄT LÄPI POLIITTISEN ARVIOINNIN

ETA-alueen ulkopuolelle myönnetään vain yksittäisluvalla, joiden myöntämistä edeltää ulkoasiainministeriön tekemä ulko- ja turvallisuuspoliittinen (UTP) lausunto. Lausunto koskee sotatuotteita sekä tarpeen mukaan myös siviiliaseita sekä kaksikäyttötuotteita. Arviota ei tehdä siirtolupiin eikä vientilupiin valtioneuvoston luotettaviksi arvioimiin valtioihin, joita ovat Australia, Japani, Kanada, Sveitsi, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat.²⁸

UTP-lausunnot ovat salaisia asiakirjoja, koska ne voivat paljastaa arkaluontoisia asioita maiden välisistä suhteista. Ulkoministeriön lausunnot toimitetaan vientilupaviranomaiselle, joka käyttää niitä vientilupaa varten tehtävässä kokonaisharkinnassa.

Puolustusministeriö saa lisäksi sotatuotteiden osalta kokonaisharkinnan tueksi asiantuntija-apua kuukausittain kokoontuvalta maastavientiasioiden työryhmältä, johon kuuluu jäseniä puolustus- ja ulkoministeriöstä, pääesikunnasta, poliisihallituksesta, Tullista sekä Suojelupoliisista.

Sotatuotteiden osalta valtioneuvosto on ylin lupaviranomainen, vaikka suurin osa päätöksistä tehdäänkin puolustusministeriössä. Valtioneuvos-

ton päätettäväksi tulevat kaikki taistelumateriaaliluokkiin²⁹ kuuluvat lupahakemukset silloin kun vienti on taloudelliselta arvoltaan huomattavan suuri, käytännössä yli miljoona euroa, tai jos ”asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää”³⁰. Merkittävän viennin sitominen euromääräiseen rajaan suhteuttaa viennin merkittävyyden ainoastaan viejamaan tilanteeseen eikä huomioi viennin merkittävyyttä vastaanottajan kannalta³¹.

LUPIEN EPÄÄMINEN JA PERUUTTAMINEN ON HARVINAISTA

Kielteisistä sekä jo myönnettyjen lupien peruuttamisista on EU:n yhteisen kannan mukaan tehtävä niin sanottu epäamisilmoitus muille jäsenmaille. Kielteiset päätökset säilyvät EU:n tietokannassa kolme vuotta ja sinä aikana luvan myöntämisen estäneen perusteiden on osoitettava poistuneen vaikuttaen näin myös muiden jäsenmaiden vientipolitiikkaan. Kaikki tosiasialliset kielteiset päätökset eivät kuitenkaan tule esille, sillä yritykset voivat vetää lupahakemuksensa pois missä tahansa vaiheessa prosessia. Yritykset voivat myös etukäteen tiedustella viranomaisilta hakemusten läpimenomahdollisuksia pyytämällä ennakkolausunnon tai epävirallista neuvoa asiassa vastuulliselta virkamiestaholta. Käytännössä lupaviranomaiset myös saattavat pyytää yrityksiä olemaan hakematta uusia lupia tai olemaan käyttämättä jo myönnettyjä, usein useita vuosia voimassa olevia lupia. Lupakäsittelyt myös voidaan yksinkertaisesti jättää kesken, jolloin epäamisilmoitusta ei tarvitse tehdä ja prosessi voi jatkua normaalisti luvan myöntämisen esteenä olleen tilanteen mentyä ohi.

Vuonna 2014 puolustusministeriö eväsi yhteensä viisi lupahakemusta. Kielteisiä päätöksiä ei raportoida, mutta päätökset saa tilattua julkisuuslainsäädännön mukaan³². Kielteisissä päätöksissä oli kyse yhteensä viiden kiväärin

viennistä Venäjälle sekä pimeänäkölaitteiden ja suojarusteiden viennistä Thaimaan puolustusvoimille³³.

ASEVIENNIN LÄPINÄKYVYYDESSÄ EI PARANNUKSIA

Poliisihallituksen myöntämät luvat ovat edelleen salaisia. Myöskään poliisihallituksen alaisen viennin taloudellista arvoa tai toteutunutta vientiä ei tilastoida. Tullitilastoista voidaan laskea suuntaa-antavia arvioita, mutta samassa tulliluokassa voi olla sekä siviiliaseiden että sotatuotteiden vientiä³⁴.

Puolustusministeriö myönsi vuonna 2014 puolustustarvikkeiden vienneille reilut kaksisataa lupaa, joista suurin osa oli siirtolupia. Valtioneuvoston päätöksellä annettiin viisi vientilupaa, jotka koskivat muun muassa Sakon tarkkuuskiväärien vientejä Yhdysvaltoihin ja Australiaan, Boomeranger veneiden vientiä Bruneiin³⁵, Scott Health and Safety Oy:n suojamaskien lisäosien vientiä Turkkiin sekä Patrian ajoneuvojen vientilupaa, jossa määrämäksi oli merkitty Kanada, Yhdysvallat ja Saudi-Arabia.

Myönnettyjen ja evättyjen lupien tilastoja selvittäessään SaferGlobe teki yhteistyötä MTV3:n kanssa, sillä puolustusministeriöstä ei pyynnöistä huolimatta toimitettu SaferGlobelle kaikkia lupapäätöksiä. Kyseessä lienee inhimillinen erehdys, vaikka selitystä lupien toimittamatta jättämiselle ei saatukaan.

Puolustusministeriön raportti toteutuneista vienneistä ei ollut valmistunut 30.6. mennessä, joka on vuodesta 2016 alkaen ATT:n määrittelemä määräaika edeltävänä vuonna toteutuneiden viennin raportoinnille³⁶. Kauttakulku-, jälleenvienti- tai esittelyviennit eivät edelleenkään sisälly raporttiin. Suomen vientivalvontajärjestelmän haasteena onkin tulevaisuudessa sovittaa kansalliset raportointikäytännöt yhteen kansainvälisten avoimuusregiimien, kuten asekauppasopimuksen alaisen vuosittaisen maaraportoinnin, kanssa.

Vuonna 2014 puolustusministeriö eväsi yhteensä viisi lupahakemusta.

Myönnettyjen ja evättyjen lupien tilastoja selvittäessään SaferGlobe teki yhteistyötä MTV3:n kanssa, sillä puolustusministeriöstä ei pyynnöistä huolimatta toimitettu SaferGlobelle kaikkia lupapäätöksiä.

Puolustusministeriön raportti toteutuneista vienneistä ei ollut valmistunut 30.6. mennessä.

Taulukko 2: Suomen asevalvonnan läpinäkyvyys

RAPORTOINTI				
Vastuuviranomainen raportoi	kyllä	ei	kyllä	ei
LÄPINÄKYVYYS				
Raportti saatavilla verkosta 30.6. mennessä	kyllä	ei	kyllä	ei
Tietopyyntöön vastattu lakisääteisessä ajassa	kyllä	ei	kyllä	ei
Vientiluvat julkisia asiakirjoja	kyllä	ei	kyllä	ei
KATTAVUUS				
Sisältää taustatiedot (lainsäädäntö)	kyllä	ei	kyllä	ei
Kauttakulku	kyllä	ei	kyllä	ei
Jälleenvienti	kyllä	ei	kyllä	ei
Kielteiset vientilupapäätökset	kyllä	ei	kyllä	ei
Lupien yhteismäärä (kpl)	kyllä	ei	kyllä	ei
Lupien jakautuminen maittain	kyllä	ei	kyllä	ei
Lupien jakautuminen materiaalikategorioittain	kyllä	ei	kyllä	ei
Tuotteiden kappalemäärä	kyllä	ei	kyllä	ei
Toteutunut vienti (kpl)	kyllä	ei	kyllä	ei
Toteutunut vienti (€)	kyllä	ei	kyllä	ei
TIEDOT YKSITTÄISESTÄ VIENNISTÄ				
Tuotteen yksilöivä tieto	kyllä	ei	kyllä	ei
Tuotteen viejä	kyllä	ei	kyllä	ei
Tuotteen vastaanottaja	kyllä	ei	kyllä	ei
Loppukäyttömaa	kyllä	ei	kyllä	ei
Tuotteen loppukäyttäjä	kyllä	ei	kyllä	ei

kyllä

ei

* Raportin sijasta julkaistaan tilasto ja tämä arviointi on tehty sen perusteella.

□ Tietoa ei saatu tai kohta ei päde kyseiseen tuotteeseen

Laatikko 1: Pohjoismaisen aseviennin ongelmana erityisesti uudelleen- myynnin valvonta

Suomella ja muilla Pohjoismailla on kansainvälisesti verraten pitkä historia sotatarvikkeiden lain säädännön kehityksessä ja asevientipolitiikan sääntelyssä. Pohjoismaat ovat myös jo pitkään aktiivisesti osallistuneet alan kansainvälisiin ja alueellisiin aloitteisiin, viimeisimpänä esimerkkinä vuonna 2014 voimaan astuneen kansainvälisen asekauppasopimuksen (ATT) neuvottelu ja toimeenpano. Sopimukseen liittyminen ei vaatinut esimerkiksi Suomelta mitään lisätoimia, sillä Suomen lainsäädäntö vastasi asekauppasopimuksen ja Euroopan unionin yhteisen asevientikannan edellytyksiä jo entuudestaan.

Huolimatta pitkälle kehitetyistä järjestelmistä Pohjoismaiden vientivalvonnassa on havaittavissa ongelmakohtia, joiden tiedostamisesta saattaa olla hyötyä sekä muille ATT:n jäsenmaille että sopimukseen liittymistä harkitseville valtioille. Parannettavaa olisi erityisesti kerran myytyjen aseiden mahdollisen uudelleenmyynnin valvonnassa.

Nykyisellään vietyjen aseiden loppukäyttöä ei systemaattisesti valvota, eikä vientilupaa myönnettäessä aina vaadita ostajalta sitoumuksia rajoittamaan tuotteiden mahdollista uudelleenmyyntiä. Tämä mahdollistaa pohjoismaisten aseiden päätyksen asekauppasopimuksen vastaisesti esimerkiksi konfliktialueille, ihmisoikeusrikkaille tai muille käyttäjille, joille Pohjoismaat eivät myöntäisi vientilupia.

Pohjoismaiden tulisikin sisällyttää jälleenvientiä ja loppukäyttöä säätelevät ehdot kaikkiin vientilu-

piinsa. Jotta loppukäyttösopimusten ja muiden loppukäyttöä koskevien asiakirjojen noudattamista voitaisiin paremmin valvoa ja parantaa, tulisi myös jatkaa satunnaistarkastuksia tuotteiden toimittamisen jälkeen. Näin voidaan varmistua siitä, että viedyt tarvikkeet ovat niille tarkoitetuilla käyttäjillä. Tällä hetkellä tarkastuksia suoritetaan harvoin ja vain tietyissä maissa. Jatkossa käytäntöä olisi hyvä harjoittaa aktiivisemmin ja ulottaa tarkastukset koskemaan myös pitkäaikaisia ja luotettavaksi koettuja kauppakumppaneita. Koska tarkastusten tekeminen vaatii resursseja, voisi yhteistyötä niiden tekemisessä harkita esimerkiksi Pohjoismaiden tai muiden EU-edustustojen kesken. Toimiakseen tehokkaasti kansalliset vientivalvontajärjestelmät tarvitsevat teknistä osaamista, tiedonvaihtoa ja avoimuutta sekä valmiutta tarvittaessa arvioida ja muuttaa rakenteita ja toimintatapoja.

Tutkimus Pohjoismaiden asevalvontajärjestelmistä osoittaa, että siviiliaseiden vientivalvonnan keskittämisellä yhden lupaviranomaisen vastuulle on monia myönteisiä vaikutuksia voimavarojen optimoinnista valvonnan selkeyttämiseen ja riskiarvioinnin kattavuuden takaamiseen. Kun kansainvälisesti vientivalvontaa kehitetään kohti yhden lupaviranomaisen järjestelmää, jakautuu valvontavastuu Suomessa vielä vankasti usean eri lupaviranomaisen välille.

Nykyinen tuotteiden jako sotilas- ja siviilikäyttöön luo potentiaalisia porsaanreikiä asevalvonnan asetuksiin. Aseiden vienti siviilikäyttöön voi asianmukaisen valvonnan puuttuessa johtaa samantyyppisiin kärsimyksiin ja rikkomuksiin kuin sotilastuotteiden vienti. Riskiarviointiin tulisi myös aina sisällyttää kattava analyysi samalle loppukäyttäjälle tai samaan koh-

teeseen aiemmin haetuista luvista.

Pohjoismaissa tehty tutkimus osoittaa, että parlamentaarinen valvonta, esimerkiksi puolustustarvikevientiin erikoistuneen parlamentaarisen komitean tai muiden säännöllisten keskusteluiden kautta, on hyvä tapa varmistaa edustuksellisen demokratian toteutumien kansallisessa asevientipolitiikassa.

Asevientivalvonnan edustuksellisuutta voitaisiin edelleen parantaa lisäämällä viennin avoimuutta erityisesti tilastoinnin ja raportoinnin osalta. Suomi on Pohjoismaista ainoa, joka ei ole sähköistänyt vientilupien hakujärjestelmänsä. Läpinäkyvyyttä voitaisiin lisätä myös pitämällä järjestelmällisesti kirjaa sekä myönnettyistä luvista että itse viennistä. Tilastoihin tulisi sisällyttää kaikki luvitetut tavonaiset aseet mukaan lukien sekä puolustustarvikke- että siviilivientiä.

Viime vuosina kasvanut tietoisuus asekauppojen tahattomista negatiivisista seurauksista ja aseiden hallitsemattoman käytön aiheuttamista kärsimyksistä on osunut ajallisesti yhteen puolustusteollisuuden jatkuvan kansainvälistymisen kanssa: Länsimaiden puolustusbudjetit ovat supistuneet samalla, kun aseiden kysyntä muualla, myös kehitysmaissa, on jatkuvassa kasvussa.

Pohjoismaitakin on kritisoitu niiden viimeaikaisista päätöksistä viedä yhä enemmän sotatarvikkeita epävakaille alueille ja epädemokraattisiin maihin. Toisaalta Pohjoismaiden aktiivinen mukanaolo asekauppasopimuksessa sekä esimerkiksi Ruotsissa hiljattain tehty ehdotus aseviennin demokraattisesta toteutuksesta osoittavat, että asekaupan eettisyys ja myynnin pitkäaikaiset seuraukset ovat tärkeitä pohjoismaisen vientivalvonnan elementtejä. Niiden kehittämistä täytyy jatkaa tulevaisuudessakin.

SaferGlobe julkaisi kesällä 2015 tutkimuksen Pohjoismaiden asevientivalvontajärjestelmistä. Sen tarkoituksena oli löytää Pohjoismaista hyviä asevalvonnan käytäntöjä ja työkaluja vastaamaan asevalvonnan tulevaisuuden haasteisiin sekä tukea globaalilla tasolla kansainvälisen asekauppasopimuksen toimeenpanoa. Raportti on ladattavissa SaferGloben sivuilta, <http://www.saferglobe.fi/?p=2624>.

Osa II

Asekauppa

MAAILMAN SOTATUOTE- KAUPPA 2014

KIINA NOUSI KOLMANNEKSI SUURIMMAKSI VIEJÄMAAKSI

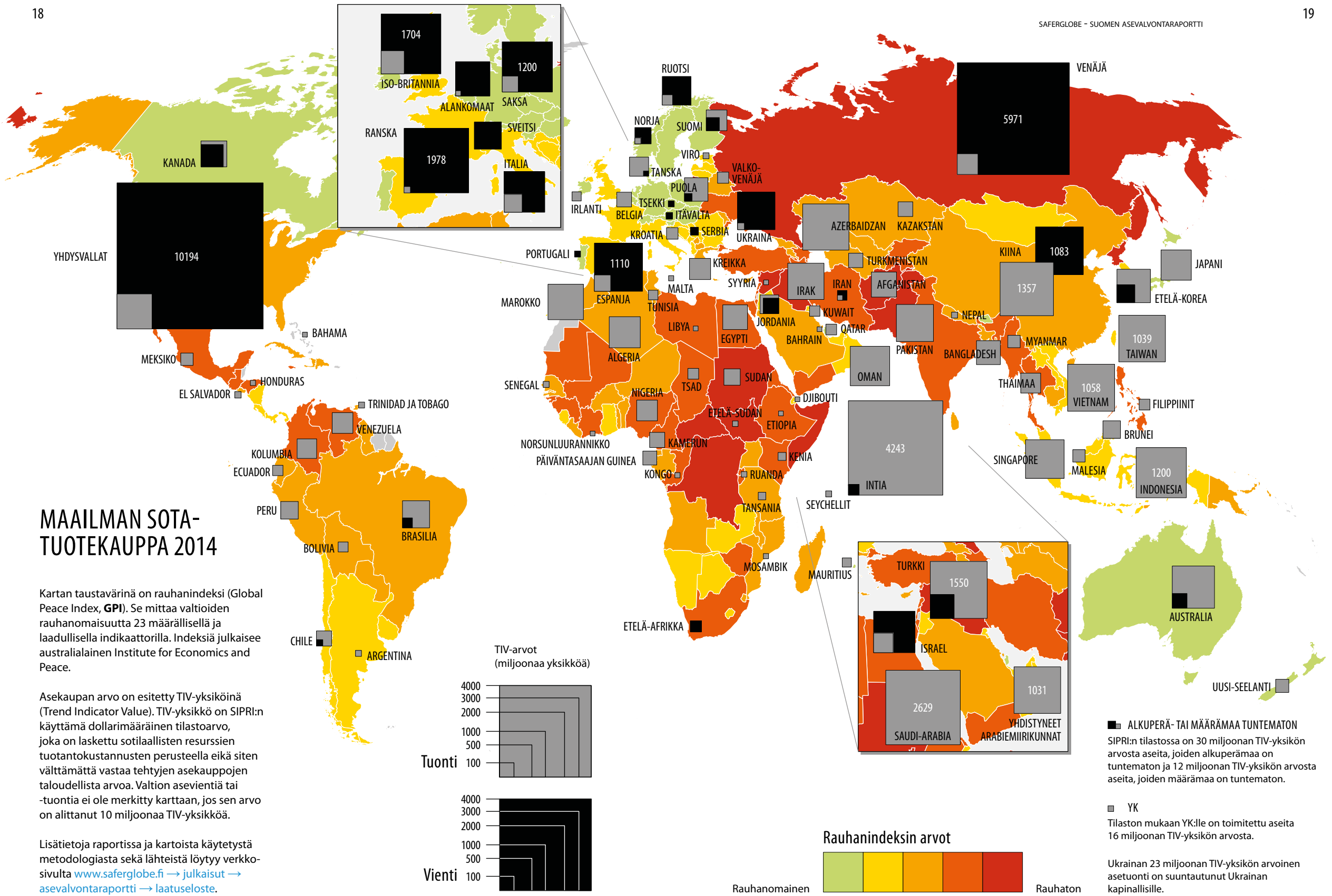
Viisivuotisjaksolla 2010–2014 maailman asevientien kokonaismäärä oli 16 prosenttia korkeampi kuin edeltävällä viisivuotisjaksolla 2005–2009. Viisi suurinta viejämaata olivat Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Saksa ja Ranska. Merkittävää on, että, vertailtaessa viisivuotisjaksoja 2010–2014 ja 2005–2009, Kiina on noussut Saksan ohitse kolmanneksi suurimmaksi aseviejäksi. Yhteensä viiden suurimman viejämaan osuus maailman asevienneistä oli 74 prosenttia. Yhdysvaltojen viennin määrä kasvoi näinä vuosina peräti 23 prosenttia.³⁷ SIPRI:n asiantuntijoiden mukaan viennin kasvua selittää ainakin osittain se, että Yhdysvallat pyrkii viennin avulla ylläpitämään olemassa olevaa tuotantokapasiteettia sen omien puolustusmenojen vähentyessä³⁸.

AFRIKAN ASETUONNIT NOUSSUSSA

Afrikan maiden asetuonnit kasvoi-

vat viimeisimmällä viisivuotisjaksolla 45 prosenttia verrattuna jaksoon 2005–2009. Myös Lähi-Idän ja Aasian asetuonnin kasvu näyttää jatkuvan. Suurimmat aseiden tuojamaat olivat Intia, Saudi-Arabia, Kiina, Arabiemiirikunnat ja Pakistan. Afrikan asetuontia johtivat Algeria, Marokko ja Sudan. Algerian ja Marokon asevarustelua on menneinä vuosina arvioitu kilpa-varusteluksi, sillä maat ovat kiistelleet pitkään Länsi-Saharan asemasta. Afrikassa on myös meneillään joukko konflikteja, jotka vaikuttavat alueen maiden asehankintoihin. Esimerkiksi Nigeria ja Kamerun ovat varustautuneet taistellakseen islamistista Boko Haram -järjestöä vastaan³⁹. Myös osa Algerian asehankinnoista liittyy sen viime vuosina geopolitiittisesti hankalaksi muuttuneeseen asemaan. Naapurimaassa Malissa riehuu sisällissota, ja Algerian toisen naapurimaan Libyan tilanne on ollut vajoamassa kaaokseen vuonna 2011 käydystä, Muammar Gaddafin kukistumiseen johtaneesta, sisällissodasta lähtien.

Merkittävää on Kiinan nousu Saksan ohitse kolmanneksi suurimmaksi aseviejäksi.

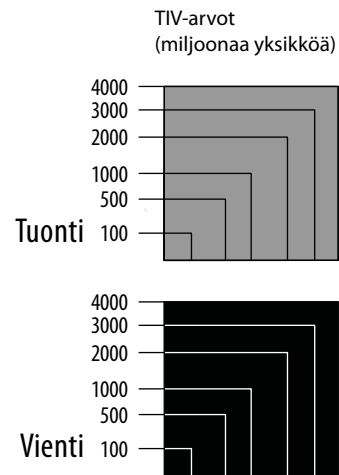

MAAILMAN SOTA-TUOTEKAUPPA 2014

Kartan taustavärinä on rauhanindeksi (Global Peace Index, **GPI**). Se mittaa valtioiden rauhanomaisuutta 23 määrällisellä ja laadullisella indikaattorilla. Indeksiä julkaisee australialainen Institute for Economics and Peace.

Asekaupan arvo on esitetty TIV-yksiköinä (Trend Indicator Value). TIV-yksikkö on SIPRI:n käyttämä dollarimääräinen tilastoarvo, joka on laskettu sotilaallisten resurssien tuotantokustannusten perusteella eikä siten välttämättä vastaa tehtyjen asekauppojen taloudellista arvoa. Valtion asevientä tai -tuontia ei ole merkitty karttaan, jos sen arvo on alittanut 10 miljoonaa TIV-yksikköä.

Lisätietoja raportissa ja kartoista käytetystä metodologiasta sekä lähteistä löytyy verkkosivulta www.saferglobe.fi → [julkaisut](#) → [asevalvontaraportti](#) → [laatuseloste](#).

■ ALKUPERÄ- TAI MÄÄRÄMAA TUNTEMATON SIPRI:n tilastossa on 30 miljoonan TIV-yksikön arvosta aseita, joiden alkuperämaa on tuntematon ja 12 miljoonan TIV-yksikön arvosta aseita, joiden määräämaa on tuntematon.

■ YK Tilaston mukaan YK:lle on toimitettu aseita 16 miljoonan TIV-yksikön arvosta.

Ukrainan 23 miljoonan TIV-yksikön arvoinen asetuonti on suuntautunut Ukrainan kapinallisille.

ASETOIMITUKSET EGYPTIIN ALKOIVAT JÄLLEEN

Arabikevään jälkeinen Egyptin lähes kaksi vuotta jatkunut protestien ja epävakauden kausi päättyi vuonna 2013 sotilasvallankaappaukseen, jossa demokraattisesti valittu presidentti Mursi syrjäytettiin. Yhdysvallat pyysytti tuolloin vuosikymmeniä jatkuneet asetoimitukset Egyptiin. Siinäniemimaalla toimivat islamistiset kapinalliset tiivistivät vallankaappauksen jälkeen iskujaan hallituksen joukkoja vastaan ja ovat sittemmin luoneet yhteyksiä ISIS-järjestöön. Egypti on tällä hetkellä tärkeässä asemassa. Maan länsipuolella sijaitsevassa Libyaassa toimivat islamistit ovat ulottaneet iskujaan Egyptiin saakka. Idässä Egypti käy aseellista taistelua Siinain niemimaan kapinallisia vastaan.

Egyptin nykyhallinto pyrkii massapidätyksiin sekä kuolemantuomioon pitämään Muslimiveljeskunnan kurissa. Tämä on saanut muslimiveljeskunnan nuoren siiven kannattamaan vallankumoukseen tähtääviä keinoja järjestön poliittisten tavoitteiden edistämiseksi⁴⁰. Lisäksi Egyptin hallinto on systemaattisesti rajoittanut sananvapautta ja toimittajien työtä⁴¹. Tällainen politiikka on johtanut ongelmiin maan sisäisessä vakaudessa.

Yhdysvallat aloitti kesällä 2014 uudelleen asetoimitukset Egyptiin. Ranska aloitti loppuvuodesta neuvottelut 24 Rafale-hävittäjän myymisestä Egyptille, ja kauppa solmittiin helmikuussa 2015. Saksasta Egypti on hankkimassa sukellusveneitä, joista kahden valmistus on jo aloitettu. Asevientien valossa Egyptin nykyinen poliittinen asema muistuttaa olennaisilta osiltaan ennen Mubarakin kaatumista vuonna 2011 vallinnutta tilannetta. Yhdysvallat ja muut länsimaat tukevat autoritääristä hallintoa, jonka toivotaan pitävän maa vakaana. Hallinnolla ei kuitenkaan ole poliittista halua tai kykyä puuttua sosiaaliin epäkohtiin,

jotka ovat maata vaivaavan rauhatonmuuden ja poliittisen radikalisoitumisen taustalla. Toisaalta poliittisen ja aseellisen tuen epäminen ei todennäköisesti edistä alueellista vakautta.

ASEVIENTIKIELTO VENÄJÄLLE UKRAINAN KONFLIKTIN VUOKSI

Itä-Ukrainassa vuonna 2014 syttyneen konfliktin ja Venäjän Ukrainan kapinallisille toimittaman sotilaallisen tuen vuoksi EU julisti elokuussa 2014 asevientikiellon Venäjälle. Vientikielto ei koske sopimuksia, jotka on solmittu ennen elokuun ensimmäistä päivää 2014, joten osa Venäjän kanssa käytävästä asekaupasta jatkui normaalisti. Siitä huolimatta Ranska perui Venäjän kanssa tehdyn kaupan Mistral-luokan mihinmainsuualuksesta. Saksa taas pyysytti Rheinmetallin valmistaman jalkaväen harjoittelukeskuksen viennin Venäjälle.

SAKSAN JA ISO-BRITANNIAN VIENTIPOLITIikka MUUTTUNUT VAROVAISEMMAKSI

Saksan asevientien kokonaismäärä laski SIPRI:n tilastojen mukaan viisivuotisjaksojen 2010–2014 ja 2005–2009 välillä 43 prosenttia. Laskuun on vaikuttanut vuonna 2014 alkanut pidettyväisempi vientipolitiikka EU- ja Nato-alueen ulkopuolisiin maihin.⁴² Vuodesta 2011 lähtien neuvoteltu Leopard 2 -taistelupanssarivaunujen vienti Saudi-Arabiaan pysähtyi liittohallituksen epärointiin vuonna 2014⁴³. Vuonna 2014 Saksa kuitenkin vei Saudi-Arabiaan esimerkiksi partioveneitä⁴⁴. Tämä on osaksi linjassa ihmisoikeusnäkökulman kanssa, sillä partioveneitä on vaikea käyttää omien kansalaisten alistamiseen. Aseviennit ovat kuitenkin aina hiljainen poliittinen hyväksyntä autoritäärisille hallituksille.

Saksan tavoin Iso-Britannia on muuttanut vientipolitiikkaansa varo-

vaisemmaksi. Vuonna 2013 Iso-Britannia eväsi vientilupia 192 kappaletta⁴⁵. Vuonna 2014 evättyjen lupien määrä nousi puolitoistakertaiseksi olleen 292. Taustalla on osittain asevientikielto Venäjälle. Lisäksi Iso-Britannia on tarkistanut vientilupapolitiikkaansa muun muassa sisällissotaan ajautuneeseen Ukrainaan sekä Thaimaahan, jossa koettiin toukokuussa 2014 sotilasvallankaappaus⁴⁶. Tiu-

kentuneen vientilupapolitiikan taustalla ovat Iso-Britannian kokemukset esimerkiksi Libyan kanssa Muammar Gaddafin kaudella käydystä asekaupasta. Arabikevään kokemusten pohjalta Iso-Britannian asevientikäytäntöjä tarkistettiin vuonna 2012, jolloin jo myönnettyjä lupia voitiin jäädyttää, mikäli kohdemaan poliittinen tilanne oli muuttunut radikaalisti epävakammaksi.⁴⁷

Laatikko 2: Asekauppa maailmantaloudessa

Yhdysvaltain kongressin maltillisen arvion mukaan kansainvälisen asekaupan kokonaisarvo oli 44,3 miljardia Yhdysvaltain dollaria vuonna 2011⁴⁸. Tämä oli 0,25 prosenttia kaikesta WTO:n raportoimasta fyysisten hyödykkeiden kansainvälisestä kaupasta. Fyysisillä hyödykkeillä (merchandise trade) tarkoitetaan tässä kaikkia kaupattavia hyödykkeitä pois lukien palvelut, pääomansiirrot ja investoinnit. Joka neljäsadas fyysisestä kansainvälisestä kaupasta ansaittava dollari on siis peräisin asetarvikkeista. Saman vuoden tilastoja tarkemmin vertailemalla huomataan asekaupan olleen arvoltaan esimerkiksi kahdestoistaosa kaikista tietojenkäsittelylaitteiden kaupasta, sekä yhdeksäsosa vaatekaupasta⁴⁹. Vaikka asekaupan osuus globaaleissa kokonaistilastoissa ei ole tämän suurempi, kyse on silti huomattavasta yksittäisestä kaupan alasta.

Erityisen suuri merkitys ase-

kaupalla on tietyille valtioille. Avoin data ei kaikissa tapauksissa salli luotettavia vertailuja maan aseviennin ja muiden talouslukujen välillä. Suuntaa-antavasti voidaan kuitenkin arvioida Israelin, Ruotsin ja Venäjän vieneen eniten aseita suhteessa väestöönsä viimeisen vuosikymmenen aikana. Montenegro, Ukraina, Venäjä ja Israel ovat vuorostaan olleet suurimmat viejät suhteessa taloutensa kokoon.^{50 51}

Esimerkiksi Israelin kohdalla kaikista fyysisten hyödykkeiden viennistä peräti 12 % oli asevientinä huippuvuonna 2012.^{52 53} Ruotsissa vastaava luku on viime vuosina ollut runsaan prosentin, suurimmillaan 1,4 %.⁵⁴ Aseviennin kansantaloudellinen merkitys ei ole Ruotsille pieni, sillä maa on keskimääräistä vientiriippuvaisempi. Vuonna 2013 ulkomaanviennin arvo oli 30 % sen bruttokansantuotteesta.^{55 56} Kaikista Ruotsin työllisistä runsaat kuusi promillea, 30 000 henkeä, työskentelee ase-teollisuudessa.^{57 58 59 60}

Asealan yritykset ovat monessa maassa merkittäviä työllistäjiä. Maailmassa oli vuonna 2013 kak-

si yli 100 000 työntekijää työllistävää yritystä, joiden liikevaihdosta suurin osa tulee asetuotannosta – yhdysvaltalainen Lockheed Martin ja ukrainalainen valtionyhtiö UkrOboronProm. Peräti 12 yli 100 000 työntekijän yritystä saa ainakin osan liikevaihdostaan asetuotannosta. Yli 100 000 työntekijän teollisuusyritykset eivät ole mitenkään tavattomia, mutta vertailun vuoksi esimerkiksi kulutuselektronikkajätti Applella oli vuonna 2014 maailmanlaajuisesti palveluksessaan vain 80 300 työntekijää⁶¹. Vuonna 2013 maailman suurimman asemyynnin, Lockheed Martinin, asemyynnin arvo oli 35 miljardia dollaria⁶². Toki tästä vain pieni osa suuntautui kansainvälisille markkinoille.

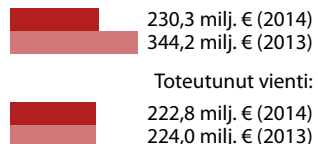
Huomionarvoista on, että käytetyt luvut kattavat vain laillisen ja tilastoidun kaupan. Virallisten arvioiden mukaan maailmanlaajuisen aseiden salakuljetus on arvoltaan miljardin dollarin luokkaa⁶³. Epäviralliset arviot ovat usein huomattavasti suurempia. On silti selvää, että ylivoimaisesti suurin osa asekaupasta on laillista ja tapahtuu hallitusten hyväksynnällä.

Aseviennit ovat kuitenkin aina hiljainen poliittinen hyväksyntä autoritäärisille hallituksille.

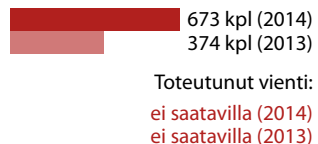
SUOMEN ASEVIENNI 2014

KUVIO 1: SUOMEN ASEVIENNI 2014

SOTATUOTTEET

KAKSIKÄYTTÖTUOTTEET

KIDUTUSVÄLINEET

SIVIILIASSEET

SUOMEN SOTATUOTEVIENNI KASVUSSA

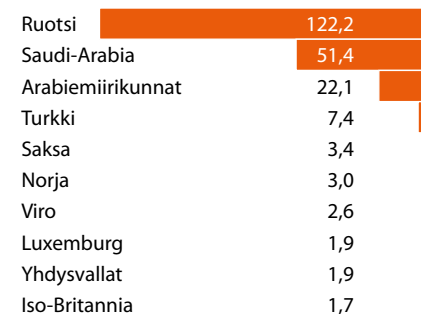
Suomen sotatuotevienti vuonna 2014 oli arvoltaan noin 223 miljoonaa euroa. Tämä on enemmän kuin kertaa-kaan 2000-luvulla, pois lukien vuosi 2013, jolloin viennin arvo oli 224 miljoonaa euroa. Aseviennin osalta yksittäiset viennit vaikuttavat merkittävästi aseviennin kokonaisuutensa. Esimerkiksi vuonna 2014 sotatuotteiden 223 miljoonan euron kokonaisviennistä 122 miljoonaa euroa suuntautui Ruotsiin. Suurin osa näistä vienneistä, 115 miljoonaa euroa, käsitti panssariajoneuvojen vientejä. Muita merkittäviä yksittäisiä sotatuotevientejä olivat 50 miljoonan euron arvoinen kranaatinheitinvienti Saudi-Arabiaan, 22 miljoonan arvoinen kranaatinheitinvienti Arabiemiirikuntiin ja 7,4 miljoonan euron arvoinen asevienti Turkkiin⁶⁴.

Saudi-Arabiaan suuntautunut vienti on osa Patrian Saudi-Arabialle toimittamaa Nemo-kranaatinheitinten kauppaa. Saudi-Arabian johtama ko-

litio on vuoden 2015 maaliskuusta lähtien toteuttanut ilmaiskuja Jemenissä toimivia huthi-kapinallisia vastaan. Elokuun alussa Saudi-Arabia ja sen liittolaiset tekivät mihin nousun Adenin satamakaupunkiin Jemenissä. Alueella toimivien sotilasiantuntijoiden mukaan Jemenissä on käyty tämän jälkeen täysimittaista maasotaa⁶⁵. Saudi-Arabian johtaman liittouman ilmaiskussa on saanut surmansa myös siviilejä⁶⁶. YK:n mukaan Jemenissä on käynnissä äärimmäisen vakava humanitaarinen kriisi⁶⁷. Vuonna 2014 Suomesta vietiin Jemeniin 48 000 euron arvosta suojavarusteita maassa toimivalle YK:n kehitysohjelmalle⁶⁸. Viennit toteutti suomalainen Versedaig Ballistic Protection Oy ja ne koostuivat pääasiassa taktisista luotiliiveistä⁶⁹.

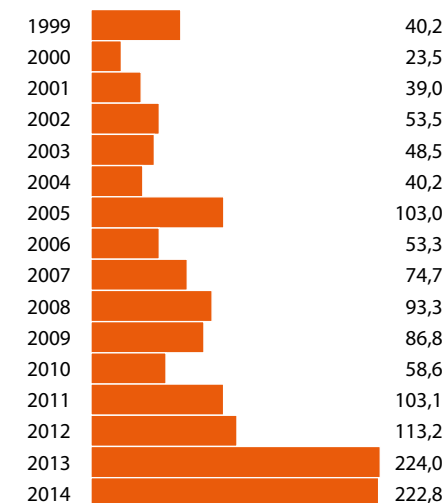
Saudi-Arabian ohella Arabiemiirikunnat nousi Suomelle tärkeäksi aseviennin kohteeksi. Suomesta vietiin vuonna 2014 Arabiemiirikuntiin kranaatinheitinmääriä ja niiden osia lähes 22 miljoonan euron arvosta⁷⁰. Turkkiin suuntautunut vienti koostui ensisijaisesti suojateräksestä ja tämän ohella maahan vietiin suojavarusteita ja kemiallisten aseiden käytöltä suojaavia varusteita. Turkin hallituksen ja PKK-järjestön välinen konflikti leimahti uudelleen kesän 2015 aikana⁷¹. Kesäkuun 2015 parlamenttivaalien jälkeen myös sisäiset levottomuudet Turkissa ovat lisääntyneet⁷².

KUVIO 2: MERKITTÄVIMMÄT SOTATUOTEVIENNIEN KOHDEMAAT 2014: TOP 10 (milj. €)

Suomen sotatuoteviennin arvo on 2010-luvulla ollut nousussa. Tähän tulokintaan sotatuoteviennin nousevasta trendistä on kuitenkin suhtauduttava varauksella, koska yksittäiset merkittävät kaupat saattavat näkyä tilastoissa erityisinä piikkeinä. Lisäksi yhteen laajempaan asekauppaan liittyvät asetositukset jakautuvat usein usealle vuodelle, jolloin nämä sotatuoteviennit näkyvät tilastoissa peräkkäisten vuosien aikana kasvaneena vienninä. SaferGloben raporteissa tarkastellaan aseviennin viiden vuoden aikajaksolla. Viimeisen viiden vuoden (2010–2014) keskiarvo Suomen sotatuoteviennin osalta on 144 miljoonaa euroa. Vuoden 2014 vienti on siis selvästi tämän yläpuolella. Aikavälillä 2004–2011 Suomen sotatuoteviennin arvo on ennen vuotta 2011 ylittänyt 100 miljoonan euron rajan ainoastaan kerran – vuonna 2005 (103,3 milj. €). Sen sijaan viimeisellä viisivuotiskaudella Suomen sotatuoteviennin arvo on ollut selvässä kasvussa.

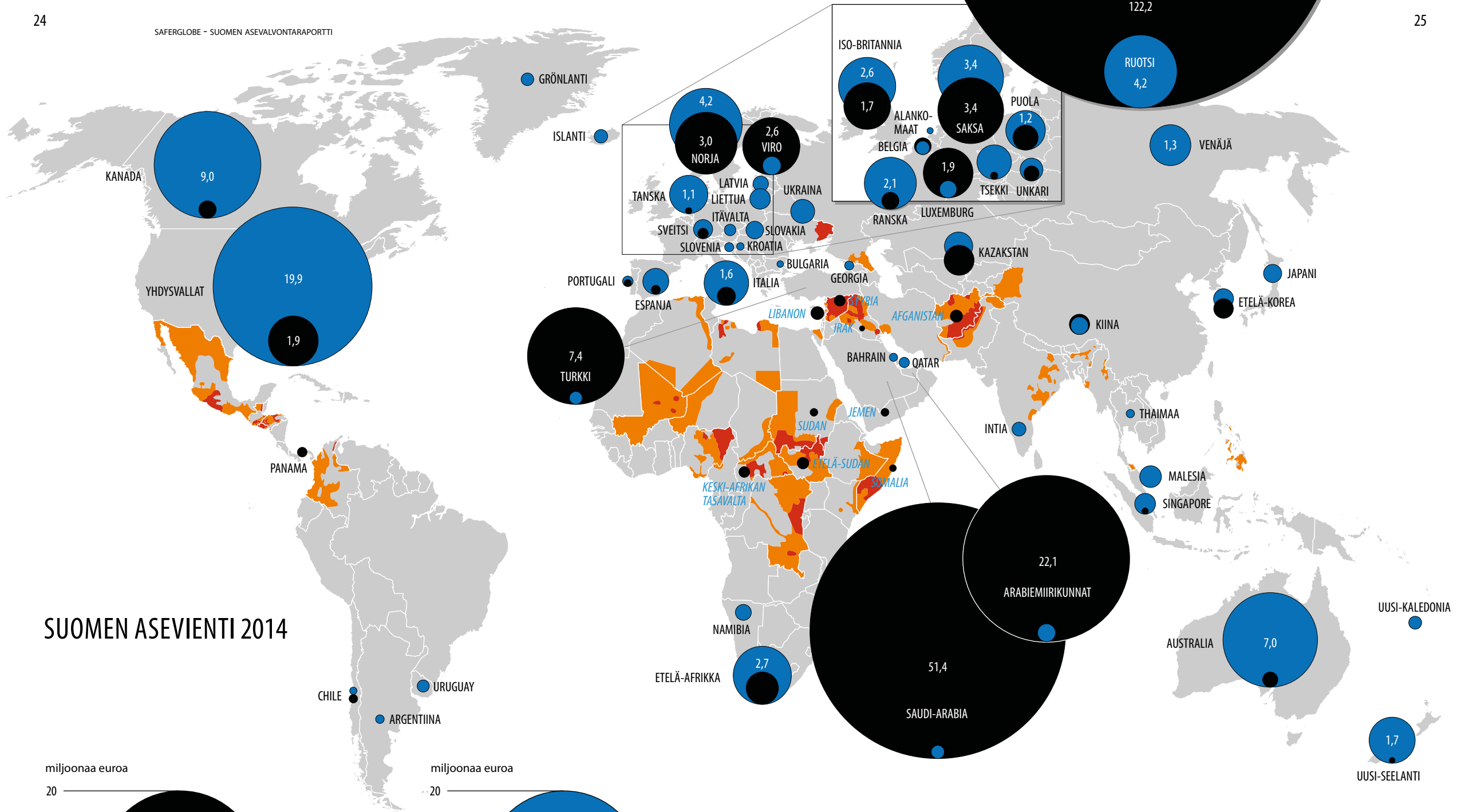
KUVIO 3: SUOMEN SOTATUOTEVIENNIEN KEHITYS 1999–2014 (milj. €)

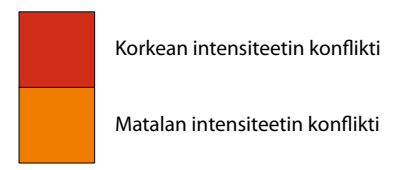
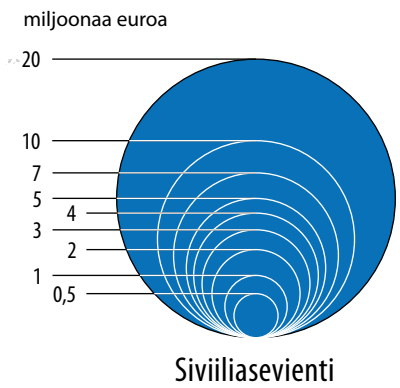
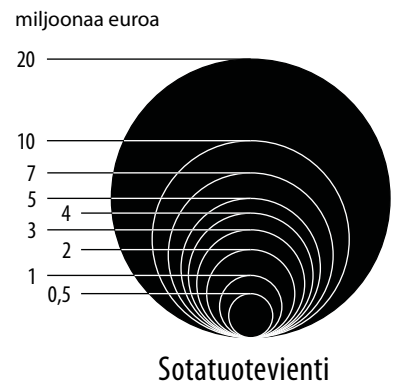
Näyttää siltä, että merkittävien asekauppojen osalta Suomen asevienti on suuntautumassa kasvavissa määrin Euroopan unionin ulkopuolelle. Vuonna 2014 merkittäviä asevientejä

Suomen sotatuoteviennin arvo on 2010-luvulla ollut nousussa.

Vuonna 2014 panssariajoneuvojen vienti Ruotsiin muodosti noin puolet Suomen sotatuoteviennin arvosta.

SUOMEN ASEVIENNI 2014

Maan nimi on *sinisellä kursivilla*, jos vähintään puolet sinne kohdistuneesta sotatuoteviennistä oli YK:n, EU:n tai muiden järjestöjen rauhanturva- ja humanitaarisen avustustoiminnan käyttöön.

Euroopan talouskriisi on kiristänyt EU:n jäsenvaltioiden puolustusbudjetteja, mikä saattaa ajaa suomalaiset yritykset etsimään markkinoita EU:n ulkopuolelta.

Suomesta suuntautui Saudi-Arabiaan, Arabiemiirikuntiin ja Turkkiin. EU:n alueella yli miljoonan euron asevientejä suuntautui Ruotsin ohella Saksaan, Viroon, Luxemburgiin ja Iso-Britanniaan. Tämä saattaa viitata poikkeamaan aikaisemmasta kehityskulusta, jossa suuri osa suomalaisesta aseviennistä suuntautui EU:n jäsenvaltioihin. Euroopan talouskriisi on kiristänyt EU:n jäsenvaltioiden puolustusbudjetteja, mikä saattaa ajaa suomalaiset yritykset etsimään markkinoita EU:n ulkopuolelta. Toisaalta Ukrainan kriisi saattaa nostaa varsinkin Itä-Euroopan maiden puolustusmenoja ja näin on jo tapahtunut muun muassa Itämeren alueen osalta. Tukholman rauhantutkimusinstituutin SIPRI:n mukaan Itämeren alueen valtioiden puolustusmenot kasvovat tai niiden lisäämistä suunniteltiin Ukrainan kriisin jälkeen⁷³. Jää nähtäväksi onko viennin suuntautuminen EU:n ulkopuolelle pidempiaikainen kehityskulku vai tuovatko uudet turvallisuuspoliittiset haasteet Euroopan lähiympäristössä uusia markkinoita suomalaisille puolustusalan yrityksille.

Tuotekategorioitten osalta panssariajoneuvot muodostivat merkittävimmän osan Suomen sotatuoteviennistä vuonna 2014. Kokonaisviennistä 117 miljoonaa euroa oli sotilaskäyttöön tarkoitettuja ajoneuvoja, joista ehdottomasti suurin osa vietiin Ruotsiin. Seuraavaksi merkittävin tuotekategoria olivat kranaatinheittimet, joita vuonna 2014 vietiin 72,6 miljoonan euron arvosta. Edellä mainittujen tuotteiden ohella tarkkuuskiväärit ovat keskeinen Suomesta vietävä puolustustarvikeryhmä.

KAKSIKÄYTTÖTUOTTEIDEN VIENTILUPIEN MÄÄRÄ KASVOI

Kaksikäyttötuote on tuote, jota voidaan normaalin siviilikäytön lisäksi käyttää joukkotuhooseen valmistamiseen tai jolla voidaan edistää sotilallista toimintakykyä ja infrastruktuu-

ria. Tärkeitä Suomesta vietäviä kaksikäyttötuotteita ovat ydinenergia- ja viestintäteknologia sekä materiaalin käsittelyyn tarkoitetut tuotteet, joita voidaan soveltaa esimerkiksi kemiallisten aseiden käsittelyssä.

KUVIO 4: KAKSIKÄYTTÖTUOTTEIDEN VIENTILUPIEN JAKAUTUMINEN

Raportissa arvioidaan kaksikäyttötuotteiden vientiä vuonna 2014 myönnettyjen vientilupien perusteella. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta vastaava viranomainen on ulkoasianministeriö, joka ei raportoi toteutunutta vientiä, vaan ainoastaan myönnettyt vientiluvat. Vuonna 2014 myönnettiin yhteensä 673 vientilupaa kaksikäyttötuotteille, mikä on selvä lisäys edellisiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2013 myönnettiin yhteensä 374 vientilupaa ja vuonna 2012 vientilupia myönnettiin 434.

Eri vientialueille myönnettyjen vientilupien prosenttiosuudet suhteessa toisiinsa pysyivät melko samankaltaisina vuoteen 2013 verrattuna, mutta myönnettyjen vientilupien absoluuttinen kokonaisuus kasvoi selvästi. Merkittävin vientialue oli Aasia, jonne myönnettiin 69 % kaikista myönnettyistä vientiluvista. Aasian suhteellinen osuus myönnettyistä vientiluvista oli 3 % suurempi kuin vuonna 2013. Merkittävin yksittäinen viennin kohdema oli Kiina, jonne myönnettiin 113 vientilupaa. Suurin osa Kiinaan myönnettyistä vientiluvista koski ABB Oy:n valmistamia tyristorimoduuleja.

Aasiassa muita merkittäviä kohteita olivat Etelä-Korea, Intia ja Saudi-Arabia. Etelä-Koreaan myönnettiin 66 vientilupaa, joihin kuului muun muassa Vacon Oy:n valmistamia taajuusmuuntimia. Taajuusmuuntimille

on olemassa useita siviilikäyttöön luokiteltavia sovelluksia, mutta tuotteille vaaditaan kaksikäyttötuotteiden vientilupa, koska niitä voidaan käyttää myös ydinvoimaloissa ydinpolttolaitteen rikastamiseen ja mahdollisesti ydinaseiden valmistamiseen. Intiaan myönnettiin 55 vientilupaa, jotka samoin kuin Etelä-Korean kohdalla koostuivat pääasiassa ABB Oy:n tyristorimoduuleista ja Vacon Oy:n toimittamista taajuusmuuntimista.

Vuonna 2014 Saudi-Arabiaan myönnettiin 47 vientilupaa. Merkittävä osa näistä vientiluvista myönnettiin suomalaiselle Cassidian Finland Oy:lle. Yhtiölle myönnettiin vientilupia viranomaisverkkoihin käytettävän teknologian vientiin. Näihin kuului muun muassa TETRA-radioita ja radioiden tukiasemien osia. Saudi-Arabian ohella Cassidianille myönnettiin vientilupia viestintäteknologian vientiin Arabiemiirikuntiin, Uzbekistaniin, Taiwaniin ja Libanoniin. Cassidian Finland Oy:n omistaa Airbus Defense and Space -yhtiö, joka kuuluu eurooppalaiseen Airbus konserniin. Cassidian Finland kuuluu yhtiön verkkosivujen mukaan maailman johtaviin viranomais- ja ammatillisviestintän sekä tehtävä- ja tilannejohtamisen ratkaisujen toimittajiin. Yhtiön tuotevalikoimaan kuuluvat muun muassa viranomaisverkot ja TETRA-radiot. Suomessa toimiva VIRVE-viranomaisverkko pohjautuu Cassidianin valmistamaan teknologiaan⁷⁴.

Aasian jälkeen kaksikäyttötuotteiden merkittävin vientialue oli Etelä-Amerikka, jonne myönnettyistä vientiluvista merkittävimmät kohdistuivat Brasiliaan (26 kpl), Chileen (20 kpl) ja Meksikoon (16 kpl). Eurooppaan myönnettiin vain 10 % vuoden 2014 vientiluvista. Näistä selvästi merkittävin vientikohde olivat Venäjälle myönnettyt vientiluvat, joita oli yhteensä 50 kappaletta. Venäjälle myönnettiin useita vientilupia Nokia Siemens yhtiöiden valmistamalle viestintäteknolo-

SIVIILIASIEDEN VIENTI MERKITTÄVINTÄ VARAKKAISIIN VALTIOIHIN

Suomesta vietiin vuonna 2014 siviiliaseita yhteensä 71 miljoonan euron arvosta. Määrä on hieman enemmän kuin vuonna 2013. Siviiliaseiden viennin arviointia vaikeuttaa se, että vastuullinen viranomainen – Poliisihallitus – ei raportoi myönnettyistä vientiluvista. Suomen asevalvontaraportissa esitetyt tiedot Suomen siviiliaseviennistä perustuvat tullin vientitilastoihin.

Perinteiset siviiliaseiden vientimaat olivat edelleen tilaston kärjessä. Ehdottomasti tärkein viennin kohde oli Yhdysvallat, jonne vietiin siviiliaseita yhteensä lähes 20 miljoonan euron arvosta. Muita merkittäviä viennin kohteita, joihin kohdistui vientiä yli kahden miljoonan euron arvosta, olivat Kanada, Australia, Norja, Ruotsi, Saksa, Etelä-Afrikka, Ranska ja Iso-Britannia. Tärkein tuotekategoria näihin maihin suuntautuneen viennin osalta oli metsästys- ja urheilukiväärit. Tämä kertoo käytännössä siitä, että varakkaat valtiot, joissa on vahva metsästys- ja ampumaurheilukulttuuri, ovat siviiliaseiden viennin tärkeimpiä kohteita.

Metsästys- ja urheilukiväärien jälkeen merkittävin vientituotekategoria ovat siviiliaseiden patruunat. Tältä osin on tärkeää huomioda, että tullin siviiliaseiden vientitilastoissa saatetaan viedä myös sotilasaseisiin tarkoitettuja patruunoita. Näin epäillään tapahtuneen esimerkiksi Bahrainin kohdalla. Vuoden 2011 raportissa kerroimme, että Bahrainin asevoimien käyttöön vietyjä tarkka-ampujakiväärien patruunoita oli viety siviiliaseviennin alaisuudessa⁷⁵.

Varakkaat valtiot, joissa on vahva metsästys- ja ampumaurheilukulttuuri, ovat siviiliaseiden viennin tärkeimpiä kohteita.

Vuonna 2014 kaksikäyttötuotteille myönnettiin vientilupia huomattavasti enemmän kuin vuosina 2013 ja 2012.

TAPAUSTARKASTELUITA SUOMEN ASEVIENNISTÄ

Seuraavilla sivuilla tarkastelemme lähemmin joitakin Suomen asevientejä. Olemme tietoisesti valinneet sellaisia tapauksia, jotka ovat jollain lailla erityisiä ja huomion-arvoisia. Osion tarkoitus ei ole antaa kokonaiskuvaa Suomen aseviennistä.

SUOMI MUUTTI VIENTIPOLIITIIKKAANSA THAIMAAN SOTILASVALANKAAPPauksen Jälkeen

Thaimaa on esiintynyt SaferGloben harmaalla listalla jo Suomen asevientien 2008 -raportissa johtuen maan ihmisoikeustilanteesta, demokratian puutteesta sekä yleisestä turvallisuustilanteesta⁷⁶. Pitkään jatkunut epävakaa poliittinen tilanne kärjistyivät taas toukokuussa 2014, kun armeija kaappasi vallan ja määräsi maahan poikkeustilan, jolla rajoitetaan muun muassa kansalaisten kokoontumis- ja liikkumisvapautta. Jo marraskuussa 2013 Bangkokiin oli julistettu poikkeustila väkivaltaisten mielenosoitusten seurauksena.

Levottomuudet ovat seurausta edellisestä sotilasvallankaappauksesta vuonna 2006, jolloin pääministeri Thaksin Shinawatra syrjäytettiin. Vuonna 2011 pääministeriksi valittiin Thaksinin sisko Yingluck Shinawatra, joka joutui luopumaan asemastaan toukokuussa 2014. Vuosi tämän jälkeen keväällä 2015 sotilasjunta korvasi lähes vuoden kestäneen poikkeustilan lailla, joka edelleen takaa armeijan laajat valtaoikeudet. Lupaukset mahdollisimman pian toteutettavista vaaleista sekä siviilivallasta näyttävät lykkäytyvän ainakin vuoteen 2016.

Vuosien 2006 ja 2014 vallankaappaukset ja vuodesta 2009 Kambodzan kanssa käynnissä oleva rajakiista ovat vauhdittaneet Thaimaan varustautumis-

ta. Maan puolustustarviketuonti on yli kolminkertaistunut vuosina 2010–2014.⁷⁷ Suomesta on vietty Thaimaahan, pääasiassa maan asevoimille, puolustustarvikkeita vuodesta 2010 alkaen yhteensä yli 450 000 euron arvosta⁷⁸. Suomen viennit koostuivat pääosin patruunoista, viestintäjärjestelmissä käytettävistä teleskooppimastoista sekä suojanaamareista.

Kuukausi ennen marraskuun 2013 mielenosoituksia Suomen puolustusministeriö (PLM) myönsi Nammo Lapua Oy:lle luvan yli 30 000 kiväärin patruunan viennille Thaimaan ilmavoimille⁷⁹. Nammolta kieltäydyttiin yrityssalaisuuteen vedoten kommentoimasta vieniä. PLM:n tilastoista selviää kuitenkin, että patruunat vietiin Suomesta vielä saman vuoden puolella. Tammikuussa 2014 PLM:stä myönnettiin vielä kaksi vientilupaa. Millog Oy sai vuoden 2015 loppuun voimassa olevan esittelyluvan valonvahvistimille sekä lämpökameroille Thaimaan asevoimille sekä puolustus- ja turvallisuusalan messuille⁸⁰. Toteutuneita esittelyvientejä ei PLM:n tilastoissa näy eikä SaferGloben tiedossa ole, toteutuiko vienti jo vuoden 2014 aikana. Lisäksi Scott Health and Safety Oy:lle myönnettiin vientilupa suojanaamareille ja niiden lisäosille⁸¹. Yrityksen Suomen tuotanto kuitenkin loppui vuonna 2014.

Lokakuussa 2014, puoli vuotta vallankaappauksen jälkeen, Suomen linja oli muuttunut, kun PLM hylkäsi kaksi vientilupahakemusta. Kyse oli C.P.E. Productionin suojarusteista⁸² ja Millog Oy:n pimeännäkölaitteista⁸³. Herää kysymys, olisiko Suomen lupaviranomaisilla pitänyt olla mahdollisuus reagoida Thaimaan muuttuneeseen sisäpoliittiseen tilanteeseen jo syksyllä 2013 ja peruuttaa Nam-

mon vientilupa sekä olla myöntämättä uusia lupia vielä vuoden 2014 tammikuussa? Vaikka vuodelle 2014 myönnettyt viennit eivät lopulta toteutuneet, on mahdollista että haluttomuus perua lupia johtuu EU-maita sitovasta käytännöstä, jonka mukaan lupien epäminen vaikeuttaa vientiä kyseiseen maahan vielä seuraavan kolmen vuoden ajan⁸⁴.

SUOMI VARUSTAA SOTAA KÄYVIÄ ARABIMONARKIOITA

Patria Land on myynyt Saudi-Arabiaan 32 kappaletta Nemo-kranatiinheittinjärjestelmiä. Kauppa suoritetaan loppuun vuoden 2015 aikana. Kauppa on osa Yhdysvaltain liittolaisilleen kohdistamaa Foreign Military Sales -hanketta, eikä Patria siis ole suorassa asiakasyhteydessä saudien kanssa. Nemo sai Yhdysvaltain tuotehyväksynnän 2014 läpäisemällä määrättyt testit Arizonassa. Heitintornien valmistus oli koko vuoden käynnissä Hämeenlinnassa, josta ne toimitetaan Kanadaan asennettaviksi LAV II -panssariajoneuvoihin. Patria sai viime vuonna päätökseen myös Nemo Navy -kranatiinheittinten viennin Arabiemiirikuntiin. Kuusi Ruotsissa suunniteltua Ghanathamonitoimivienettä on nyt varustettu suomalaisilla heittimillä. Patrian liiketoiminnalle Arabiemiirikunnissa saattaa pian tulla jatkoa, sillä yhtiö on AMV-vaunulaan mukana merkittävässä satojen panssariajoneuvojen tarjouskilpailussa. Ostopäätöstä odotetaan hetkellä minä hyvänsä. Patria sai viime vuonna luvan esitellä Nemoa ja AMV:ta myös Qatarissa.^{85 86 87}

Ruukille myönnettiin vuoden 2014 aikana kaksi huomattavaa vientilupaa Persianlahdelle. Ruukki suunnittelee toimittavansa saudi-arabialaiselle Armored Vehicles

& Heavy Equipment -valtionyhtiölle 500 tonnia Ramor 500 -suojausterästä, joka on optimoitu kestämään kineettisiä iskuja. Yritys on toistaiseksi käyttänyt vastaavaa materiaalia kevyihin Al Shibl -ajoneuvoihin, staattisiin vartio-koppeihin sekä yhdysvaltaisten humvee-ajoneuvojen (HMMWV) lisäpanssarointiin. Saudi-Arabian ohella Al Shibl -ajoneuvoja on käytössä muun muassa Jemenin asevoimilla. Lisäksi Ruukille myönnettiin lupa viedä 50 tonnia suojausterästä Arabiemiirikuntiin. Viennit toteutetaan belgialaisen välittäjän kautta.^{88 89}

Tamperelaiselle Robonicille myönnettiin lupa jatkaa huolto- ja korjaustöiden myyntiään Saudi-Arabiaan. Yhtiö valmistaa merikonttiin mahtuvia paineakaasukapapultteja, joilla voidaan laukaista miehittämättömiä taktisia lentokoneita ja maalilennokkeja. Robonicin yhteistyökumppani Airbus käyttää heittämiä osana kolmansille osapuolille tarjoamia palveluita. Robonic on aloittanut yhteistyön myös yhdysvaltalaisen asejatiin Lockheed Martinin kanssa uuden sukupolven laukaisualustan kehittämiseksi.^{90 91 92}

Vuosina 2004–2013 Suomesta on viety Arabian niemimaalle ase- ja tarvikkeita yhteensä 27 miljoonan euron arvosta. Tästä 50 prosenttia on suuntautunut Saudi-Arabiaan ja 38 prosenttia Arabiemiirikuntiin. Saudi-Arabian suurimmat kaupat ovat syntyneet suojaus- ja puhdistusvälineistä, kuten suojanaamioista, Arabiemiirikuntien ajoneuvoista ja ampumatarvikkeista.⁹³ Suomen puolustushallinto on selvästi halukas tukemaan vientiä, sillä kesäkuussa 2015 allekirjoitettiin puolustusmateriaaliyhteistyöhön liittyvä yhteisymmärryspöytäkirja Suomen ja Saudi-Arabian puolustusministeriöiden välillä⁹⁴.

Viime vuosina on kuultu yhä vahvempia Arabian niemimaalle suuntautuvan aseviennin kyseen-

alaistavia äänenpainoja. Alueen yleisen konfliktiterkkeyden lisäksi Saudi-Arabian heikko ihmisoikeustilanne ja sen Jemeniin tekemä huomattavan määrän siviiliuhreja aiheuttanut interventio herättävät huolta. Ei ole myöskään takuita, etteikö Saudi-Arabian Syyrian kapinallisryhmille suuntaamasta avusta valuisi resursseja ääriilikeille. EU:n yhteinen kanta kieltää puolustustarvikkeiden viennin sellaisissa tapauksissa, joissa tarvikkeita voitaisiin käyttää kansalliseen sortotoimintaan, kansainväliseen hyökkäykseen tai alueellisen epävakauden lisäämiseen.⁹⁵

BRUNEIN VESILLÄ LIKUTAA SUOMALAISILLA KELLUKEVENEILLÄ

Puolustusministeriö (PLM) myönsi lokakuussa 2014 vientiluvan viiden kovapohjaisen kellukevenerien (RIB: Rigid Inflatable Boat) viemiselle Brunein sulttaanikunnan puolustusvoimille. Veneet toimitti vuoden 2015 aikana loviisalainen viranomaiskäyttöön veneitä valmistava Boomeranger Boats Oy.⁹⁶ Yrityksen mukaan kyseinen venetyyppi yhdistää kumiveneiden ja kovakylkisten veneiden parhaat puolet: tasapainon ja kantavuuden sekä toisaalta nopeuden, polttoainetaloudellisuuden ja suuntavakauden. Veneet soveltuvat esimerkiksi partiointi- sekä etsintä- ja pelastustehtäviin.⁹⁷

Brunei on Borneon saarella Kaakkois-Aasiassa sijaitseva islamilainen öljyvaltio, jossa on noin 415 000 asukasta. Maan ainoa rajanaapuri on Malesia. Pohjoisessa maan rajan muodostaa Etelä-Kiinan meri. Bruneita hallitsee itsevaltainen sulttaani Haji Hassanali Bolkiyah, jonka suku on ollut vallassa yli 600 vuotta. Pääministeriyden ohella sulttaani on myös Brunein puolustusministeri sekä valtiovarainministeri.⁹⁸

Brunei aloitti Sharia-lain kovien rangaistusten sisällyttämisen maan

rikoslakiin toukokuussa 2014. Aikaisemmin lakia oli sovellettu yksityisten (muun muassa perheeseen liittyvien) asioiden ratkaisemisessa. Lakimuutoksen myötä esimerkiksi homoseksuaalisuudesta voi seurata kuolemanrangaistus kivittämällä. Brunein muita ihmisoikeusongelmia ovat uskonnon-, sanan- ja kokoontumisvapauden rajoitukset sekä ulkomaisten työntekijöiden hyväksikäyttö.⁹⁹

Euroopan unionin yhteinen kanta kieltää sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin ihmisoikeusrikkomuksia tekeviin maihin¹⁰⁰. Tästä syystä Suomessa valtioneuvosto käsittelee aseviennit, joihin liittyy ulko- ja turvallisuuspoliittisia kysymyksiä tai joiden arvo on vähintään miljoona euroa¹⁰¹. Vuonna 2014 kahdeksan haetusta 257 asevientiluvasta käsiteltiin valtioneuvoston yleisistunnossa. Yksi näistä oli yli kahden miljoonan euron arvoinen Boomeranger -veneiden vienti Bruneiin. Yli kahden miljoonan euron yksittäiset viennit Suomesta Euroopan, Yhdysvaltojen, Kanadan, Japanin, Australian ja Uuden-Seelannin ulkopuolelle ovat viime vuosina olleet harvinaisia. Esimerkiksi vuonna 2014 niitä tehtiin vain kolmeen maahan: Saudi-Arabiaan (51,4 milj. €), Arabiemiirikuntiin (22,1 milj. €) ja Turkkiin (7,4 milj. €)¹⁰².

Vuonna 2012 Aasian puolustusmenot ylittivät ensimmäistä kertaa Euroopan vastaavat menot. Erityisesti Kiinan menot ovat moninkertaistuneet armeijan modernisaation johdosta¹⁰³. Alueelliset kiistat Etelä-Kiinan meren omistajuudesta ovat korostaneet entisestään jännitteitä Kiinan ja muiden Aasian maiden, kuten Filippiinien, Vietnamin, Taiwanin, Malesian sekä Brunein välillä. Tämä selittää osaltaan puolustusmenojen suuruutta.¹⁰⁴

Brunein puolustusvoimat on uusintanut kalustoaan viime vuosien aikana. Maan puolustusbudjetti ko-

hosi 39 prosenttia vuodesta 2013 kivuten 719,2 miljoonaan Yhdysvaltain dollariin vuosille 2014 ja 2015. Tämä on 3,3 prosenttia maan BKT:stä ja suurin luku sitten vuoden 1990.¹⁰⁵ Boomeranger -venneiden lisäksi Brunei hankki Black Hawk -helikoptereita sekä Lockheed Martinin valmistamia Super Hercules -sotilaslentokoneita, joita myös Yhdysvaltain armeija käyttää.¹⁰⁶ Vuonna 2015 osittain laskevasta öljyn hinnasta johtuen Brunein puolustusbudjettia vuosille 2015 ja 2016 kuitenkin leikattiin 25 prosenttia¹⁰⁷.

Brunein armeijalla ei ole viimeaikaista taistelukokemusta, mutta joukkoja on käytetty humanitaarisissa operaatioissa. Brunein ilmavoimien apulaiskomentajan, eversti Hamzah Hj Sahatin, mukaan sotilaslentokoneiden hankinnalla Brunei pystyy panostamaan lisää alueellisten humanitaarisen avun operaatioihin¹⁰⁸. Hankintoja selittänee osittain myös vanhentuva kalusto.

SUOMEN KAUTTA LUVATTOMASTI KULJETUISTA PIMEÄNÄKÖLAITEISTA TUOMIO

Forssalainen C.P.E. Production toimitti vuonna 2011 Yhdysvalloista Espanjaan 50 pimeänäkölaitetta. Yritys ei hakenut laitteiden kuljetukseen lupaa, joten käräjäoikeus tuomitsi yhtiön toimitusjohtajan puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta noin 4000 euron sakkoon syyskuussa 2014. Kaikki tapaukseen liittyvät seikat eivät selvinneet oikeudenkäynnissä Suomessa. Tuomitun toimitusjohtajan mukaan espanjalainen yritys oli väärentänyt hänen allekirjoituksensa laitteiden loppukäyttä-

jätodistuksiin. Huhtikuussa 2012 oltiin C.P.E. Productionin nimissä tilaamassa 400 pimeänäkölaitetta lisää. Yhdysvaltain suurlähetystö otti asiasta yhteyttä C.P.E. Productionin toimitusjohtajaan ja hän otti yhteyttä espanjalaiseen yritykseen. Espanjalaisyrityksestä pyydettiin C.P.E. Productionin toimitusjohtajaa vastaamaan Yhdysvaltain suurlähetystölle, että laitteet oli toimitettu C.P.E. Productionille erehdyksessä. Oikeus ei saanut selvyyttä siitä, mikä oli perimmäinen syy laitteiden toimittamiseen Suomen kautta¹⁰⁹. Tapauksessa annettu tuomio on huomattava sikäli, että monesti sotatuotteiden luvattomasta kauttakuljetuksesta ei voida antaa tuomioita, koska esitutkintaa ei saada suoritettua loppuun. Tutkintaa vaikeuttavat epäselvä lainsäädäntö ja se, että oikeusapupyntöihin ei saada vastauksia ulkomailta¹¹⁰. Sotatuotteiden luvaton kauttakuljetus on viime vuosina noussut julkisuuteen useasti. Vuonna 2014 Vietnamista oli Suomen kautta luvatta matkalla Ukrainaan yli tuhannen kilon painoinen lähetys, joka sisälsi ilmataisteluohjusten hakupäitä¹¹¹. 2013 paljastui, että Suomen kautta yritettiin viedä ilman lupaa panssarivaunun osia Venäjältä Syyriaan¹¹².

UKRAINAAN VIETYJEN ETÄISYYSMITTARIEN LOPULLISTA KÄYTTÖTARKOITUSTA VAIKEA TIETÄÄ

Keväällä 2015 useat venäläismediat kertoivat Venäjän ulkoministeriön kritisoivan sitä, että Suomi oli myöntänyt oululaiselle Noptelille luvan viedä tuhat laseretäisyysmittaria Ukrainaan. Venäjän valtiollinen uutistoimisto Sputnik kirjoitti, että Suomen päätös voitiin Venä-

jän mukaan tulkita sodan osapuolen suorana tukemisena, sillä etäisyysmittarit voidaan asentaa aseisiin¹¹³. Jo vuonna 2014 Noptel vei Ukrainaan kaksi etäisyysmittaria. Keväällä 2015 mittareita oli viety kymmenen lisää ja uusia toimituksia oli Noptelin mukaan tiedossa¹¹⁴. Viedyt etäisyysmittarit ovat alle puolen kilon painoisia laitteita, joilla voi mitata tarkasti etäisyyden useamman kilometrin päässä oleviin kohteisiin. Noptel kertoo mittareiden soveltuvan esimerkiksi sotilasmittaamiseen ja merenkulkuun^{115 116 117}. Suomessa Venäjän kannanottoa pitivät outona puolustusministeri Carl Haglund ja ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja. Tuomioja painotti, että Suomi ei vie Ukrainaan aseita, sillä etäisyysmittareita ei voi käyttää aseina¹¹⁸. Noptelin toimitusjohtajan mukaan ”Periaatteessa mittaria voisi käyttää sotatarkoituksiin, mutta tässä tapauksessa laitetta on haettu kiikarisovellukseen”¹¹⁹. Ukrainassa mittareiden vastaanottaja on Thermal Vision Technologies^{120 121}. Yritys esittelee verkkosivuillaan useita kiikarimalleja, joihin on asennettu etäisyysmittari. Yrityksen etusivun kuvissa kiikareiden käyttäjät ovat sotilaspukuisia. Yritys esittelee sivuillaan myös lämpökameroita ja monokulaareja eli tietynlaisia kaukoputkia. Nämä näytetään usein kiinnitettyinä aseisiin. Myös teksteissä kerrotaan laitteiden sopivan aseisiin ja sotilaskäyttöön¹²². Ottaen huomioon ukrainalaisen yrityksen verkkosivujen sisällön ja sen, että etäisyysmittarit soveltuvat kiistatta sotilasmittaukseen, ei vaikuta mahdolltomalta, että Noptelin laitteet olisivat päätyneet sotilaiden käyttöön kiikareihin asennettuina.

SUOMEN ASETUONTI 2014

SUURHANKINNOJA HOLLANNISTA JA YHDYSVALLOISTA

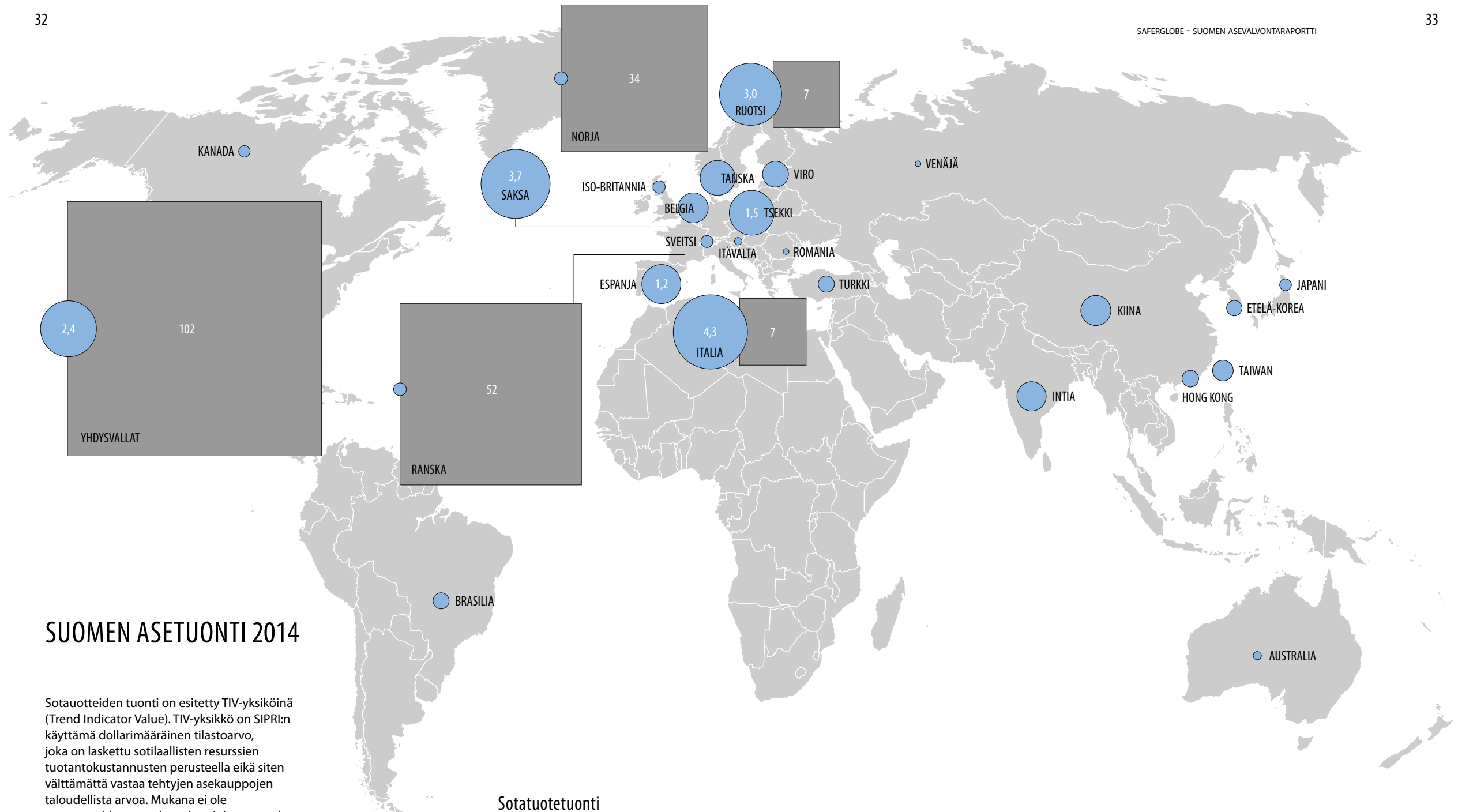
Suomen puolustusmateriaalihankinnoista yli neljä miljoona euroa maksavat hankintapäätökset tekee puolustusministeriö, mutta tätä pienempiä hankintoja puolustusvoimat tekevät itsenäisesti. Näistä alle neljä miljoonaa maksaneista hankinnoista SaferGlobe ei ollut dataa käytettävissä. Neljän miljoonan hankintaraja ylittyä puolustusmateriaalikaupassa kuitenkin nopeasti, sillä esimerkiksi yhden modernin ilmataisteluohjuksen hinta on satojatuhansia euroja. Suomen puolustusbudjetti vuonna 2014 oli yhteensä 2,67 miljardia euroa, mikä oli 4,9 prosenttia valtion kokonaismenoista. Puolustusmenoista puolustusmateriaalihankintojen osuus oli 427,6 miljoonaa euroa. Tämä summa oli lähes 230 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2013.^{123 124} Viime vuoden puolustusbudjettiin sisältyi isoja hallitusohjelmaan perustuvia menosäästöjä, jotka puolustusministeriön mu-

kaan muodostuivat lähinnä puolustusvoimien toimintamenoihin sekä myös materiaalihankintoihin kohdistetuista hallinnonalakohtaisista säästöistä ja konsernisäästöistä. Lisäksi puolustusvoimien tilausvaltuuksien maksatuksia siirrettiin tuleville vuosille.¹²⁵

Puolustusmateriaalihankintoihin varatuista määrärahoista noin 60 % meni kahteen suurhankintaan. Hollannista hankittiin sata käytettyä Leopard 2A6 -taistelupanssarivaunua sekä niiden käyttöön liittyviä tarvikkeita ja koulutusta. Yhdysvalloista hankittiin Stinger RMP Block I -ilmatorjuntaohjusjärjestelmä.¹²⁶ Leopard-kaupan arvo oli arvonnisäverottomana noin 200 miljoonaa euroa ja Stingerien kauppahinta oli noin 93 miljoonaa euroa.

Stinger-ilmatorjuntaohjukset ovat kannettavia olalta laukaistavia infrapunahakuksia ilmatorjuntaohjuksia, joita voidaan käyttää lentokoneiden, helikoptereiden, miehittämättömien ilma-alusten ja alhaisella nopeudella lentävien risteilyohjusten torjuntaan. Hankinta käynnistyi vuonna 2009 kan-

Puolustusmenoista puolustusmateriaalihankintojen osuus oli 427,6 miljoonaa euroa.

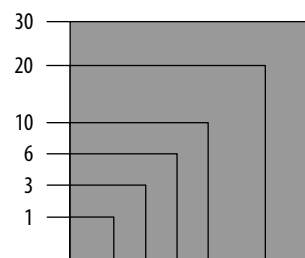
SUOMEN ASETUONTI 2014

Sotatuotteiden tuonti on esitetty TIV-yksiköinä (Trend Indicator Value). TIV-yksikkö on SIPRI:n käyttämä dollarimääräinen tilastoarvo, joka on laskettu sotilaallisten resurssien tuotantokustannusten perusteella eikä siten välttämättä vastaa tehtyjen asekauppojen taloudellista arvoa. Mukana ei ole sotatuotteiden tuontia maista, joista tuonnin arvo on alle puoli miljoonaa dollaria.

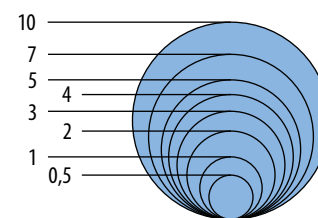
Siviiliasuiden tuonti perustuu tullin tietoihin. Mukana ei ole siviiliasuiden tuontia maista, joista tuonnin arvo on alle 10 000 euroa.

Lisätietoja raportissa ja kartoista käytetystä metodologiasta sekä lähteistä löytyy verkkosivulta www.saferglobe.fi → julkaisut → asevalontaraportti → laatuseloste.

Sotatuotetuonti (miljoonaa TIV-yksikköä)

Siviiliasetuonti (miljoonaa euroa)

Kotimaisuuteen pyritään hankinnoissa aina, kun se on taloudellisesti ja huoltovarmuussistä perusteltavissa.

sainvälisellä tarjouskilpailulla. Varsinaiset materiaalitoimitukset ajoittuvat vuosille 2015–2018, mutta varusmieskoulutus päästiin aloittamaan jo tätä ennen Tanskasta käytettynä hankitulla koulutusmateriaalilla.¹²⁷

Kolmas merkittävä kauppa viime vuonna oli raskaiden kuorma-autojen hankinta Suomesta Scania Oy:lta. Autoja on tarkoitus hankkia yhteensä 253 kappaletta, joista 69 kappaletta on sopimusoptiona. Kaupan veroton hinta oli noin 53 miljoonaa euroa.¹²⁸ Kotimaisten hankintojen osuus puolustusministeriön vuoden 2014 hankintapäätöksistä oli ylipäätään suuri, sillä 29:stä hankinnasta 19 oli tehty kotimaisen toimittajan kanssa. Tämä tukee puolustusministeriön materiaali-poliittista osastrategiaa, jonka mukaan kotimaisuuteen pyritään hankinnoissa aina, kun se on taloudellisesti ja huoltovarmuussistä perusteltavissa.¹²⁹

PUOLUSTUSMATERIAALIEN TUONNILLA KOHTI LIITTOUTUMISEDELTYKSIÄ

Tukholman kansainvälisen rauhan-tutkimusinstituutin SIPRI:n mukaan vuonna 2014 Suomeen suuntautui merkittävää asetuontia viidestä maasta: Yhdysvalloista, Ranskasta, Norjasta, Ruotsista ja Italiasta.¹³⁰ SIPRI:n ilmoittamat tuontiluvut eivät kuitenkaan perustu hankintojen varsinaisiin kauppa-arvoihin, vaan näissä tilastoissa käytetään asetuontin vuosittaisen vertailun mahdollistavaa TIV-lukua (Trend Indicator Value), joka perustuu aseiden tuotantokustannuksiin ilmoitettuna miljoonina Yhdysvaltain dollareina. TIV-vertailussa käytettyjen aseiden arvo on joko 40 tai 66 prosenttia uusien aseiden arvosta riippuen tuotteen kunnosta.

Puolustusmateriaalikauppaa tarkasteltaessa on huomioitava, että taloudellisten intressien lisäksi kaupankäyntiin liittyy vahvoja poliittisia tekijöitä¹³¹. Materiaalipoliittisen osastrategian mukaan keskeisiä yhteis-

työsuuntia hankinnoissa ovat Euroopan unioni, Pohjoismaat, Nato sekä kahdenvälinen materiaalian yhteistyö.¹³²

Nato-yhteistyössä on tarkoitus mennä niin pitkälle, että puolustusministeriön 2020 tavoitetilassa puolustusmateriaalin osalta on saavutettu mahdollisuudet liittoutumiselle¹³³. Nämä poliittiset kauppaa ohjaavat tekijät näkyvät selvästi sekä Suomen viime vuoden että koko 2000-luvun asetuonnissa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Ruotsi on ollut merkittävin aseiden tuoja Suomeen. Yhdysvallat, Ranska ja Italia ovat olleet listalla seuraavina.¹³⁴

Viime vuonna maahantuotujen puolustusmateriaalien hankintapäätökset on tehty suurelta osin viime vuosikymmenen lopulla. SIPRI:n mukaan sotatuotekategorioittain ohjukset ja sensorit muodostivat suurimmat asetuontimäärät vuonna 2014. Näiden lisäksi tuontiin ilmatorjuntajärjestelmiä ja helikoptereita.¹³⁵ SIPRI:n tilastojen perusteella viime vuonna Suomeen tuotuja aseita ja puolustusmateriaaleja olivat esimerkiksi Norjasta tuodut NASAMS-ilmatorjuntaohjusjärjestelmät sekä näihin sopivat AIM 120C-AMRAAM -ohjukset Yhdysvalloista. Ilmapuolustusta vahvistettiin viime vuonna lisäksi Ranskasta ja Ruotsista tuoduilla tutkajärjestelmillä. Myös ranskalais-italialaisen NH-90 -kuljetushelikopterikaupan toimitukset jatkuivat viime vuonna¹³⁶. SIPRI:n tuontitietojen perusteella painopiste Suomeen tuoduissa puolustusmateriaaleissa on tällä hetkellä ilmapuolustuksessa. Ilmapuolustuksen kehittäminen linjattiin jo vuoden 2004 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa yhdeksi puolustusvoimien kehittämisen pääalueeksi vuoteen 2012 saakka.¹³⁷ Valitettavaa Suomen sotatuotetuonnin raportoinnissa on, että puolustusvoimat eivät olleet halukkaita kommentoimaan SIPRI:n esittämiä tuontitietoja.

GLOBAALI SIVIILIASETUONTI

Tullin tilastojen mukaan siviiliaseiden puolella tuontia vuonna 2014 Suomeen oli yhteensä 36:sta eri maasta. Suurimmat viisi tuojaa olivat Italia, Saksa, Ruotsi, Yhdysvallat ja Tsekki. Merkittävää tuontia Suomeen oli kuitenkin myös Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolelta esimerkiksi Kiinasta, Intiasta ja Taiwanista.¹³⁸ Edellä mainituista maista Tsekiä ja Taiwania lukuun ottamatta kaikki maat löytyvät myös YK:n tilastoiman kahdenkymmenen suurimman käsiaseiden viejän listalta aikavälillä 2000–2011 Yhdys-

valtojen, Saksan ja Italian muodostessa kolmen kärjen.¹³⁹

Tuontiryhmittäin Euroopan maista ja Pohjois-Amerikasta tuodaan eniten urheilu- ja metsästyskäyttöön luokiteltuja haulikoita ja kiväärejä sekä näiden ammuksia ja muita tarvikkeita. Lisäksi pistoolien ja revolverien merkittävä tuonti rajoittuu Eurooppaan ja Pohjois-Amerikkaan, poikkeuksena Intia, josta pistoolien ja revolverien osia ja tarvikkeita tuotiin lähes 600 000 euron edestä. Kiinan ja Taiwanin asetuonti Suomeen koostuu pääosin jousi-, ilma- tai kaasukivääreistä ja -pistooleista sekä patukoiksi luokiteltavista aseista.¹⁴⁰

Tullin tilastojen mukaan siviiliaseiden puolella tuontia vuonna 2014 Suomeen oli yhteensä 36:sta eri maasta.

TAPAUSTARKASTELU SUOMEN ASETUONNISTA

PUOLUSTUSHANKINTOJA ISRAELISTA POHJOISMAISELLA YHTEISTYÖLLÄ

Pohjoismainen puolustusyhteistyö on tiivistynyt viime vuosina myös materiaalihankintojen osalta. Yksi esimerkki on Suomen puolustusministeriön syyskuussa 2013 tekemä hankintapäätös naamioverkkojen ja maastouttamisjärjestelmien ostamisesta israelilaiselta Fibrotex Ltd:ltä. Hankintaan sisältyi lisäksi lisähankintavaraus vuosille 2014–2018. Hankinnan arvo optioiden kanssa on 36 miljoonaa euroa.¹⁴¹

Fibrotex-kaupan optiot eivät koskeneet vain Suomea, vaan myös Tanska tilasi Fibrotexiltä erän samoja maastouttamisjärjestelmiä.¹⁴² Puolustusministeriön edustajan mukaan yleinen pyrkimys materiaaliyhteistyöhön ostajamaiden välillä on puolustusministeriön materiaalipoliittikan mukaista, ja puolustusvoimia on kehoitettu selvittämään erilaisia yhteistyömahdollisuuksia. Puolustusvoimat on pyrkinyt Fibrotex-

hankinnan optioilla mahdollistamaan sen, että muut Pohjoismaat voisivat halutessaan lunastaa naamiointiverkkoa samalla hinnalla kuin Suomi. Tällaisten yhteisten optioiden kautta hankintojen volyymia saadaan suuremmaksi, jolloin pienikin ostaja voi hankinnan kappalehinnassa hyötyä ison ostajan mukana tulevasta suuremmasta määrästä. Ministeriön mukaan yhteistyö ei kuitenkaan käytännössä aina onnistu, sillä usein tekniset vaatimukset tai aikataulut eri maissa poikkeavat liikaa toisistaan.¹⁴³

Puolustusmateriaaliyhteistyön tiivistyessä huomiota tulisi kiinnittää myös yhteisiin pelisääntöihin siitä, mistä tuotteita hankintaan. Israelilaisten yritysten kanssa tehdyt kaupat nostavat aina esiin kysymykset kauppojen eettisyydestä ja kansainvälisten säädösten mukaisuudesta. Euroopan unionin aseviennin käytäntönsääntöjen mukaan asevientä on kiellettyä maihin, joissa aseita voidaan käyttää esimerkiksi ihmisoikeusrikkomuksiin tai aseellisen konfliktin

pitkittämiseen.¹⁴⁴ Myös asehankintojen tekeminen Israelista, ja siten paikallisten aseellisuuden yritysten tukemisen, on nähty edesauttavan Israelin ja palestiinalaisten välisen konfliktin jatkumista. Fibrotexillä esimerkiksi on läheiset yhteydet Israelin armeijaan, joka hankkii kaikki maastouttamismateriaalinsa Fibrotexilta yksinoikeudella.¹⁴⁵

Suomen ja Tanskan lisäksi myös Ranska ja Liettua ovat hankkineet Fibrotexilta puolustusmateriaalia viimeisen puolentoista vuoden aikana.¹⁴⁶ Tämä on kuitenkin vain jäävuoren huippu eurooppalaisessa asekaupassa Israelin kanssa. Eniten Israelista Eurooppaan kohdistuvaa asevientä on 2000-luvulla ollut Iso-Britanniaan, Romaniaan ja Espanjaan. Vastaavasti pohjoismaisessa vertailussa Suomi sijoittuu listalla korkeimmalle.¹⁴⁷ Suomi tulee olemaan merkittävä asetuojia Israelista myös jatkossa, sillä viime vuosina Suomi on tilannut Israelista naamioverkkojen lisäksi tiedustelulennokkeja sekä kenttäradioita.¹⁴⁸

Lähteet

- 1 Sopimusteksti sekä tietoa sopimuksen toimeenpanosta. Saatavissa: <http://www.un.org/disarmament/ATT/>, luettu 8.9.2015.
- 2 UNDP. Saatavissa: <http://www.clusterconvention.org>, luettu 8.9.2015.
- 3 AEROCEPTOR-hankkeen internet-sivu. Saatavissa: <http://www.aeroceptor.eu>, luettu 8.9.2015.
- 4 Lehdistötiedote 19.1.2015, Andrej Hunko, Euroopan vasemmistopuolueen europarlamenttiryhmän jäsen. Saatavissa: <http://www.statwatch.org/news/2015/jan/eu-drones-for-maritime-rescue-only-not-to-prevent-migration.pdf>, luettu 7.7.2015.
- 5 EU-komission vastaus E-007959/2014, 6.1.2015. Saatavissa: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2014-007958&language=EN>, luettu 7.7.2015.
- 6 ibid.
- 7 Päättöslauselma 2014/2567(RSP), 25.2.2014.
- 8 "Towards a European Position on Armed Drones and Targeted Killing: Surveying EU Counterterrorism Perspectives". International Center for Counter-Terrorism.
- 9 Päättöslauselma 2051 (2015) ja suositus 2069 (2015). 23.4.2015.
- 10 CD/2020, 9.4.2015, ja CD/2023, 23.6.2015.
- 11 Pakistanin puheet aseriisuntakonferenssissa 9.6.2015 ja 23.6.2015. YK Genevessä (UNOG). Saatavissa: <http://www.unog.ch/80256EE600585943/(httpPages)/5433E0C0BB091345C1257DE400309DD5?OpenDocument>, luettu 8.9.2015.
- 12 A/69/154 ja A/69/154/Add.1.
- 13 "Ydinterrorismin vastainen kokous edisti käytännön yhteistyötä". Saatavissa: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=329298&contentlan=1&culture=fi-EN>, luettu 8.9.2015.
- 14 Osallistujalista. Itävallan ulkoministeriö. Saatavissa: <http://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/Zentrale/Aussenpolitik/Ab-ruestung/HINW14/HINW14_participants.pdf>, luettu 8.9.2015.
- 15 Iso-Britannian, Yhdysvaltojen ja Suomen puheet, 8.-9.12.2014. Itävallan ulkoministeriö. Saatavissa: <http://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/disarmament/weapons-of-mass-destruction/nuclear-weapons-and-nuclear-terrorism/nienna-conference-on-the-humanitarian-impact-of-nuclear-weapons/statements>, luettu 16.7.2015.
- 16 Tilanne 14.7.2015. ICAN. Saatavissa: <www.icanw.org>, luettu 8.9.2015.
- 17 CD/2009 ja CD/2010, 23.1.2015. luettu 13.08.2015
- 18 ICAN. Saatavissa: <www.icanw.org>, luettu 14.7.2015.
- 19 "Humanitarian statement on behalf of 156 countries - (Austria, on behalf of)", 28.4.2015. YK. Saatavissa: <http://www.un.org/en/conf/npt/2015/statements28april.shtml>, luettu 8.9.2015.
- 20 kts. esim. "Humanitarian statement on behalf of 156 countries - (Austria, on behalf of)", 28.4.2015. YK. Saatavissa: <http://www.un.org/en/conf/npt/2015/statements28april.shtml>, luettu 8.9.2015.
- 21 kts. esim. Itävallan vetoisuus. Itävallan ulkoministeriö. Saatavissa: <http://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/Zentrale/Aussenpolitik/Abruestung/HINW14/HINW14vienna_Pledge_Document.pdf>, luettu 8.9.2015.
- 22 Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä. Saatavissa <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:335:0099:0103:FI:PDF>, luettu 13.08.2015
- 23 Jarmo, Pykälä (2014), Suomalainen asekauppa. Rahan, vallan ja sodan ytimessä. Riika, 160.
- 24 Puolustustarvikkeiden viennin lakilaki 282/2012. Saatavissa <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120282>, luettu 13.08.2015
- 25 Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo. Saatavissa <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:52014XG0409%2801%29>, luettu 13.08.2015
- 26 Ampuma-aselaki 9.1.1998/1. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980001>, luettu 13.08.2015
- 27 Kaksikäyttötuotteella tarkoitetaan tuotetta, joka soveltuu siviilikäytön lisäksi myös sotilaallisiin tarkoituksiin tai joukkotuhousohjeiden kehittämiseen.
- 28 Valtioneuvoston asetus 311/2013 puolustustarvikkeiden viennistä koskevan lupaharkinnan yleisistä edellytyksistä. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130311>, luettu 13.08.2015
- 29 EU:n puolustustarvikeluettelon tuoteluokat 1-10 sekä 12.
- 30 Puolustustarvikkeiden viennin lakilaki 282/2012
- 31 Elli Kytömäki & Jarmo Pykälä (2014), Mitä viedään ja kenelle – selvitys asevientivalvontajärjestelmän nykytilasta. Taustapaperi 5. SaferGlobe Finland, 14.
- 32 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>, luettu 13.08.2015
- 33 Ks. s. 28
- 34 Ks. s. 27
- 35 Ks. s. 29
- 36 Joulukuussa 2014 voimaanastunut kansainvälinen asekauppasopimus velvoittaa raportointia toteutuneista puolustustarvikkeiden viennistä aina seuraavan vuoden kesäkuun viimeiseen päivään mennessä.
- 37 Wezeman, Pieter D. & Wezeman, Siemon T., 2015, Trends in International Arms Transfers, 2014. Tukholma, SIPRI, s. 1-2. Saatavissa: <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1503.pdf>, luettu 8.9.2015
- 38 Time Magazine 31.3.2015, U.S. Resumes Weapons Flow to Egypt. Saatavissa: <http://time.com/3766224/united-states-weapons-banned-egypt>, luettu 8.9.2015.
- 39 Ks. Wezeman & Wezeman, s. 5.
- 40 Al Jazeera 7.6.2015, The Many Battles of Egypt's Muslim Brotherhood. Saatavissa: <http://www.aljazeera.com/news/2015/06/battles-egypt-muslim-brotherhood-150604103022250.html>, luettu 8.9.2015.
- 41 Reporters Without Borders, 2015, World press freedom index 2014, Middle East and North Africa. Saatavissa: <https://rsf.org/index2014/en-middle-east.php>, luettu 8.9.2015.
- 42 Ks. Wezeman & Wezeman, s. 3.
- 43 Spiegel Online 13.4.2014, "Leopard 2": Regierung sträubt sich gegen Panzer-Lieferung an Saudi-Arabien. Saatavissa: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/leopard-2-panzer-lieferung-an-saudi-arabien-droht-das-aus-964171.html>, luettu 8.9.2015.
- 44 Bundesministerium für Wirtschaft und Energie (BMWi), 2015, Bericht der Bundesregierung über ihre Exportpolitik für konventionelle Rüstungsgüter im Jahre 2014. Berliini, s. 160. Saatavissa: <http://www.waffenexporte.org/wp-content/uploads/2014/06/R%C3%BCstungsexportbericht-2014.pdf>, luettu 8.9.2015.
- 45 Foreign & Commonwealth Office, 2014, United Kingdom Strategic Export Controls Annual Report 2013. Lontoo. Saatavissa: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/331865/9781474108232_ACCESSIBLE_v0.2.pdf>, luettu 8.9.2015.
- 46 Foreign & Commonwealth Office, 2014, United Kingdom Strategic Export Controls Annual Report 2014. Lontoo. Saatavissa: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/446050/Strategic_Exports_AR14_tagged.pdf>, luettu 8.9.2015.
- 47 Lunn, Jon, 2015, UK arms export control policy, Briefing Paper Number 02729, 8 May 2015. House of Commons Library: Lontoo. Saatavissa: House of Commons <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN02729/SN02729.pdf>, luettu 8.9.2015.
- 48 Grimmett, Richard & Kerr, Paul (2012), Conventional Arms Transfers to Developing Nations. Saatavissa: <http://www.fas.org/spp/crs/weapons/R42678.pdf>, luettu 25.6.2015.
- 49 WTO (2012). International Trade Statistics. Saatavissa: <https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/its2012_e/its2012_e.htm>, luettu 25.6.2015.
- 50 SIPRI (2015). SIPRI Arms Transfers Database. Saatavissa: <http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/toplist.php>, luettu 26.6.2015.
- 51 World Bank (2015). World Bank Open Data. Saatavissa: <http://data.worldbank.org/country/>, luettu 26.6.2015. Vertailu tehty aikavälillä 2005-2014.
- 52 World Integrated Trade Solution (2015). Saatavissa: <http://wits.worldbank.org/Default.aspx>, luettu 26.6.2015.
- 53 Ben-David, Alon (2013), Israel Among Leading Arms Exporters In 2012. Saatavissa: <http://aviationweek.com/awin/israel-among-leading-arms-exporters-2012>, luettu 26.6.2015.
- 54 Ministry for Foreign Affairs (2013). Strategic Export Control in 2013/14:114 – Military Equipment and Dual-Use Items. Saatavissa: <http://www.government.se/legal-documents/2014/01/comm.-201314114/>, luettu 3.7.2015.
- 55 World Trade Organization (2015). Trade Profiles. Saatavissa: <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFHome.aspx?Language=E>, luettu 2.6.2015.
- 56 WTO (2012/2015). International Trade Statistics. Saatavissa: <https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/its_e.htm>, luettu 25.6.2015.
- 57 International Monetary Fund (2015). World Economic Outlook Database. Saatavissa: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/weodata/index.aspx>, luettu 3.7.2015.
- 58 Statistics Sweden (2015). Labour statistics based on administrative sources. Saatavissa: <http://www.scb.se/en/_/Finding-statistics/Statistics-by-subject-area/Labour-market/Employment-and-working-hours/Labour-statistics-based-on-administrative-sources/#c_undefined>, luettu 3.7.2015.
- 59 GlobalSecurity.org (2015). Sweden – Defense Industry. Saatavissa: <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/industry-se.htm>, luettu 8.9.2015.
- 60 Sullivan, 25 Tom (2014). Sweden's Dirty Secret: It Arms Dictators. Saatavissa: <http://www.busi-
- nessinsider.com/swedens-dirty-secret-they-arm-dictators-2014-5?IR=T>, luettu 25.6.2015.
- 61 Statista (2015). Apple's number of employees in the fiscal years 2005 to 2014 (in 1,000s). Saatavissa: <http://www.statista.com/statistics/273439/number-of-employees-of-apple-since-2005/>, luettu 29.6.2015.
- 62 SIPRI (2015). SIPRI top 100 and recent trends in the arms industry. Saatavissa: <http://www.sipri.org/research/armaments/production/recent-trends-in-arms-industry>, luettu 29.6.2015.
- 63 Council on Foreign Relations (2013). The Global Regime for Transnational Crime. Saatavissa: <http://www.cfr.org/transnational-crime/global-regime-transnational-crime/p28656#p1>, luettu 3.6.2015.
- 64 Puolustustarvikkeiden maastavienti maittain ja tuoteluokittain. Saatavissa: <http://www.defmin.fi/index.phtml?s=148>, luettu 18.09.2015.
- 65 Yrjö Kokkonen. Yle 5.8.2015. Saudi-joukot etenevät Jemenissä – maihinnousussa tuotiin raskaita panssarivaunuja. Saatavissa: <http://yle.fi/uutiset/saudi-joukot_etenevat_jemenissa_maihinnousussa_tuotiin_raskaita_panssarivaunuja/8204121>, luettu 18.09.2015.
- 66 Jussi Nurminen. Yle 30.8.2015. Vedenpullottamoon osunut ilmaisku tappoi suuren määrän ihmisiä Jemenissä. Saatavissa: <http://yle.fi/uutiset/vedenpullottamoon_osunut_ilmaisku_tappoi_suuren_määrän_ihmisiä_jemenissa/8265549>, luettu 18.09.2015.
- 67 Esa Koivuranta. Yle. YK julisti Jemeniin ylimmän mahdollisen hätätilan. Saatavissa: <http://yle.fi/uutiset/yk_julisti_jemeniin_ylimman_mahdollisen_hatatilan/8120818>, luettu 18.09.2015.
- 68 Puolustustarvikkeiden maastavienti maittain ja tuoteluokittain. Saatavissa: <http://www.defmin.fi/index.phtml?s=148>, luettu 18.09.2015.
- 69 Puolustusministeriön päätös vientiluvan myöntämisestä FI.PLM.2014-1562.
- 70 Ks. s. 28
- 71 Mikko Leppänen. Yle. 25.7.2015. Turkki käy valtataistelua kahdella rintamalla – pääministeri: "Turkki on tulirenkaan ympäröimä". Saatavissa: <http://yle.fi/uutiset/turkki_kay_valtataistelua_kahdella_rintamalla_paaministeri_turkki_on_tulirenkaan_ymparoiima/8181928>.
- 72 Tom Kankkonen Yle. 9.9.2015. Kovia sanoja Turkin kiihtyvistä väkivallasta: Kurdit ovat kokeneet turkkilaisen kristalliyön. Saatavissa: <http://yle.fi/uutiset/kovia_sanoja_turkin_kiihtyvasta_vakivallasta_kurdit_ovat_kokeneet_turkkilaisen_kristalliyon/8291888>. Luettu 18.09.2015.
- 73 MILITARY SPENDING IN EUROPE IN THE WAKE OF THE UKRAINE CRISIS. Sipri 2015. Saatavissa: <http://www.sipri.org/media/website-photos/milex-media-background-2015>. Luettu 18.09.2015.
- 74 Cassidian Finland Oyn verkkosivut. Saatavissa: <http://stromberginaukio.fi/yritykset-2/cassidian-finland-oy/>. Luettu 18.09.2015.
- 75 SaferGlobe (2012), Suomen asevientiraportti 2011, s. 25-26. SaferGlobe, Helsinki.
- 76 Suomen asevientit 2008 (2010), SaferGlobe Finland. Saatavissa: <http://www.saferglobe.fi/?p=1705>, luettu 13.08.2015.
- 77 SIPRI Arms Transfer Database. Saatavissa: <http://portal.sipri.org/publications/pages/transfer/splash>, luettu 13.08.2015.
- 78 Puolustustarvikkeiden maastavienti maittain ja tuoteluokittain. Saatavissa: <http://www.defmin.fi/index.phtml?s=148>, luettu 13.08.2015.
- 79 Puolustusministeriön päätös vientiluvan myöntämisestä FI.PLM.2013-5010
- 80 Puolustusministeriön päätös vientiluvan myöntämisestä FI.PLM.2014-458
- 81 Puolustusministeriön päätös vientiluvan myöntämisestä FI.PLM.2014-455
- 82 Puolustusministeriön päätös puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (282/2012) tarkoitettujen vientilupahakemuksen hylkäämisestä FI.PLM.2014-5078
- 83 Puolustusministeriön päätös puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (282/2012) tarkoitettujen vientilupahakemuksen hylkäämisestä FI.PLM.2014-5074
- 84 Ks. s.12-13
- 85 Patria (2015). Tiedonanto Patria Landin vuoden 2014 liiketoiminnasta. Saatavissa: <http://patria.fi/fi/patria/liiketoiminnat/land/2014>, luettu 9.6.2015.
- 86 Puhelin keskustelu SaferGlobe / Patria 16.6.2015.
- 87 IHS Jane's 360. Ghannatha vessels delivered. Saatavissa: <http://www.janes.com/article/49514/ghannatha-vessels-delivered-idx15d4>, luettu 25.6.2015.
- 88 Puolustusministeriön vientiluvat 982/30.02.00/2013, FI.PLM.2014-462 ja 1029/30.02.00/2013, FI.PLM.2014-463
- 89 Armored Vehicles & Heavy Equipment Factory-yhtiön tuotetösteet. Saatavissa: <http://www.avf.com.sa/prdaction-en01.html>, Luettu 9.6.2015.
- 90 Puolustusministeriön vientilupa 733/30.02.00/2014, FI.PLM.2014-5056
- 91 Suomen Sotilas. Ostos-opas 1-2012. Saatavissa: <http://www.suomensohilas.fi/sites/default/files/

- pdfs-txt/osto_opas_2012_01_lores.pdf>, luettu 9.2015.
- 92 Robonic. Press release: Robonic and Lockheed Martin team up on new-generation tactical drone launcher. Saatavissa <<http://www.robonic.fi/press-releases/>>, luettu 15.6.2015.
- 93 Puolustusministeriö. Puolustustarvikkeiden maastavienti maittain ja tuoteluokittain. Saatavissa : <<http://www.defmin.fi/index.phtml?s=148>>, luettu 9.6.2015. Mukana Saudi-Arabia, Yhdistyneet Arabiemiirikunnat, Qatar, Bahrain, Jemen ja Oman. Summa aktuaalinen, ei inflaatiokorjattu.
- 94 Memorandum on Understanding Between the Ministry of Defense of the Republic of Finland and the Ministry of Defense of the Kingdom of Saudi Arabia on Defence Materiel Cooperation.
- 95 NEUVOSTON YHTEINEN KANTA 2008/944/YUTP.
- 96 Puhelinkeskustelu. SaferGlobe/Boomeranger Boats. 15.4.2015.
- 97 Boomeranger Boats (2015) Saatavissa: <<http://www.boomeranger.fi/suomeksi>>, luettu 3.6.2015.
- 98 United States Department of State (2013) Brunei Human Rights Report, Country Reports on Human Rights Practices for 2013. Bureau of Democracy, Human Rights and Labour. Saatavissa: <<http://www.state.gov/documents/organization/220391.pdf>>, luettu 20.4.2015.
- 99 ibid.
- 100 Euroopan unionin virallinen lehti (2008) Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP, sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä. Saatavissa <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008E0944&rid=3>>, luettu 26.7.2015.
- 101 Puolustusministeriö (2013) Suomen puolustustarvikkeiden toteutetaan voimassaolevien säädösten mukaisesti. Saatavissa <http://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2013/suomen_puolustustarvikkeiden_toteutetaan_voimassaolevien_saadosten_mukaisesti.5443.news>, luettu 20.4.2015.
- 102 Puolustusministeriö. Puolustustarvikkeiden maastavienti maittain ja tuoteluokittain 2014, 2013. Saatavissa <<http://www.defmin.fi/index.phtml?s=148>>, luettu 13.8.2015.
- 103 The Brunei Times (2013) Asia's defence spending overtakes Europe's. Saatavissa <<http://www.bt.com.bn/2013/03/15/asias-defence-spending-overtakes-europes>>, luettu 20.4.2015.
- 104 Kuncinas, Paulius (2014) Military spending on the rise in Brunei, Borneo Post. Saatavissa <<http://www.theborneopost.com/2014/06/28/military-spending-on-the-rise-in-brunei/>>, luettu 20.4.2015.
- 105 Kamit, Rabiatal (2014) Brunei to buy military aircraft, The Brunei Times. Saatavissa <<http://www.bt.com.bn/frontpage-news-national/2014/07/14/brunei-buy-military-aircraft>>, luettu 20.4.2015.
- 106 ibid.
- 107 Parameswaran, Prashanth (2015) Why Did Brunei Slash Its Defense Budget? Saatavissa <<http://thediplomat.com/2015/03/why-did-brunei-slash-its-defense-budget/>>, luettu 20.4.2015.
- 108 Kamit, Rabiatal (2014) Brunei to buy military aircraft, The Brunei Times. Saatavissa <<http://www.bt.com.bn/frontpage-news-national/2014/07/14/brunei-buy-military-aircraft>>, luettu 20.4.2015.
- 109 Kanta-Hämeen käräjäoikeus (2014), Asianumero R 14/580, tuomion numero 14/139029.
- 110 SaferGlobe (2014), Suomen asevalvontaraportti 2014, s 37. SaferGlobe, Helsinki.
- 111 Tulli (2014), Lentorahtilähetys matkalla Vietnamista Suomen kautta Ukraina – Tulli tutkii puolustustarvikkeiden maastavientirikosta. Lehdistöiedote 24.7.2014. Saatavissa <http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/lehdistotiedotteet/0000_tiedotteet/tiedote_20140724_1/index.html?bc=3035>, luettu 6.7.2015.
- 112 Tulli (2013), Panssarivaunujen varosia Venäjältä Suomen kautta Syyriaan – Tullin esitutkinta aloitettu. Lehdistöiedote 15.2.2013. Saatavissa <http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/lehdistotiedotteet/0000_tiedotteet/tiedote_20130215_5/index.html?bc=3035>, luettu 6.7.2015.
- 113 Sputnik (2015), Russia Slams Finland for Decision to Supply Laser Rangefinders to Kiev, 2.3.2015. Saatavissa <<http://sputniknews.com/europe/20150302/1018961902.html>>, luettu 6.7.2015.
- 114 Puhelinkeskustelu SaferGlobe / Noptel 13.4.2015.
- 115 Puolustusministeriö (2014), Vientiluvut D nro 620/30.02.00/2014, FI.PLM.2014-5057 ja D nro 720/30.02.00/2014, FI.PLM.2014-5058.
- 116 Kaleva (2015), Venäjä kritisoi Suomen vientipäätöstä: Oululaisvalmisteiset mittarit tukevat Ukrainan sotaa, 2.3.2015. Saatavissa <<http://www.kaleva.fi/uutiset/ulkomaat/venaja-kritisoi-suomen-vientipaatoista-oululaisvalmisteiset-mittarit-tukevat-ukrainan-sotaa/690977/>>, luettu 7.7.2015.
- 117 Noptel (2015), Long Distance Range Finding. Saatavissa <<http://www.noptel.fi/>>, luettu 16.6.2015.
- 118 Helsingin Sanomat (2015), Venäjä yllätti suomalaisministerit – ”Suomi

- 134 SIPRI. Arms Transfers Database. Saatavissa <<http://www.sipri.org/databases/armstransfers>>, Luettu 1.8.2015.
- 135 SIPRI. Arms Transfers Database. Saatavissa <<http://www.sipri.org/databases/armstransfers>>, luettu 1.8.2015.
- 136 SIPRI. Arms Transfers Database. Saatavissa <<http://www.sipri.org/databases/armstransfers>>, luettu 1.8.2015.
- 137 Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009. Helsinki. s.113
- 138 Tulli. Uljas – Tavaroiden ulkomaankauppatilastot. Saatavissa <<http://uljas.tulli.fi/>>, luettu 23.5.2015. rGlobe, Helsinki.
- 139 Jenzen-Jones, N.R. et al (2014). Producers of Small Arms, Light Weapons, and Their Ammunition. Small Arms Survey Research Note 43(2014). Saatavissa <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/H-Research_Notes/SAS-Research-Note-43.pdf>, luettu 1.8.2015. (s.4)
- 140 Tulli. Uljas – Tavaroiden ulkomaankauppatilastot
- 141 Puolustusministeriön hankintapäätös FI.PLM.2013-4412, 674/30.00.00/2013, 26.4.2012. Hankintapäätöksessä kerrotaan, että naamioverkkojen lisäksi hankittavat tarvikesarjat hankitaan Kuopiossa toimivalta IC2 Feeniks Oy:lta.
- 142 Australian Defence Magazine 82015). Denmark buys Israeli camouflage. Saatavissa <<http://www.australiandefence.com.au/news/denmark-buys-israeli-camouflage>>, luettu 28.07.2015.
- 143 Sähköpostiviesti Tuloisa Jouko/ Puolustusministeriö, 30.6.2015.
- 144 European External Action Service. Armx Export Control. Saatavissa <http://www.eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/arms-export-control/index_en.htm>, luettu 28.07.2015
- 145 Jäntti, Bruno (2014). Suomi ostaa sotatarvikkeita Israelista yli 50 miljoonalla eurolla. Suomen Kuvalehti. Saatavissa <<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/ulkomaat/lahi-ita/suomi-ostaa-sotatarvikkeita-israelista-yli-50-miljoonalla-eurolla/?shared=28643-a4558a42-1>>, luettu 28.07.2015.
- 146 IsraelDefense (2015). Fibrotex Awarded Contract for Multispectral Camouflage System for a Nordic Country. Saatavissa <<http://www.israeldefense.co.il/en/content/fibrotex-awarded-contract-multispectral-camouflage-system-nordic-country>>, luettu 3.8.2015.
- 147 SIPRI. Arms Transfers Database. Saatavissa <<http://www.sipri.org/databases/armstransfers>>, luettu 1.8.2015.
- 148 Puolustusministeriön hankintapäätös FI.PLM.2012-938, 168/30.00.00/2012, 23.9.2012; Puolustusministeriö (2015). Puolustusvoimat hankkii kenttäradioita alueellisten joukkojen käyttöön. Saatavissa <http://www.defmin.fi/ajankohtaista/tiedotteet/puolustusvoimat_hankkii_kenttaraadioita_alueellisten_joukkojen_kaytoon.6237.news>, luettu 3.8.2015.

Työtä terveemmän maailman hyväksi

LÄÄKÄRIN SOSIAALINEN VASTUU RY

Mielenterveyttä joululahjaksi

Nepalin maanjäristys ja sitä edeltänyt vuosien konflikti jätti aineellisten tuhojen lisäksi taakseen tuhansia traumatisoituneita ihmisiä. Joka viides nepalilainen kärsii eriasteista mielenterveysongelmista, joista yleisimpiä ovat ahdistus, masennus ja posttraumaattinen stressireaktio. Mielenterveyden hoitaminen on Nepalissa vielä kehittymätöntä ja siihen liittyy paljon ennakkoluuloja.

Lääkärin sosiaalinen vastuu ry on vuosien ajan tehnyt työtä mielenterveyden edistämiseksi Dangin maakunnassa Nepalissa. Olemme kouluttaneet julkisen terveydenhuollon työntekijöitä; kehittäneet neuvonta- ja tukipalveluja, parantaneet tiedonkulkua ja lisänneet tietoisuutta mielenterveydestä radio-ohjelmien ja workshopien avulla.

Haluatko lahjoittaa mielenterveyttä jouluksi?

40 eurolla saat psykiatrin vastaanotokäynnin vakavasta mielenterveyshäiriöstä kärsivälle nepalilaiselle.

<http://www.lsv.fi/kauppa/aineeton-lahja/aineettoman-lahjan-tilaus/>

Kaupassamme myös muita aineettomia lahjoja.

Voit myös tukea hankkeitamme Perussa, Somaliassa tai Intiassa hankekummina.

<http://www.lsv.fi/tag/hankekummi/>

Terveysalan kehitys yhteistyötä tukemalla hillitset väestönkasvua ja estät tartuntatauti-
tien leviämistä.

LSV:n hankkeita pyörittävät suomalaiset lääkärit vapaaehtoistyönä, joten apusi menee varmasti sitä tarvitsevalle.

Tee hyvää jouluksi!

ISSN 2342-3447

9 772342 344005 >

Sadankomitea

Committee of 100 in Finland

Sadankomitea on pasifistinen ja antimilitaristinen rauhanjärjestö, jolle rauha on ainoa ratkaisu.

Vain yhdessä voimme vaikuttaa –
jäsenyys on kannanotto turvallisemman
ja oikeudenmukaisemman maailman
puolesta.

LIITY NYT

www.sadankomitea.fi

AMNESTY
INTERNATIONAL

Rauhanliitto

Rauhanliitto on rauhankysymysten asiantuntija. Uskomme, että **rauha tulee rakentaen** ja toimimme aseistariisunnan sekä asekaupan tiukemman säätelyn puolesta.

Tue pitkäjänteistä rauhantyötä -
liity tukijäseneksi!

rauhanliitto.fi

Rohkea on rauhan kannalla.

Rauhanasema

Tila tapahtumillesi

Juhlat, kokoukset ja saunaillat historiallisessa hirsitalossa keskellä Pasilaa.

rauhanasema.fi

Veturitori 3

00520 Helsinki

puh. 040 717 1575